

Industrie, een wereld van oplossingen

Industriebrief 2008

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting.....	1
Inleiding	3
1. Belang en perspectief van de industrie in Nederland	4
1.1 Inleiding	4
1.2 Belang van de Nederlandse industrie.....	4
1.3 Perspectief 2030.....	6
1.4 Uitdagingen.....	9
2. Visie op het industriebeleid.....	12
2.1 Uitgangspunten	12
2.2. Beleidsvisie.....	13
3. Beleidsagenda	20
3.1 Inleiding	20
3.2 Invulling beleidsagenda	21
3.2.1 Onderwijs en arbeidsmarkt.....	21
3.2.2. Bereikbaarheid en ruimtelijk economisch beleid	23
3.2.3 Kennis en Innovatie	25
3.2.4 Ondernemen	28
3.2.5 Internationaal ondernemen.....	31
3.2.6 Duurzaamheid	32
3.2.7 De overheid als vragende partij.....	35
4. Tot slot	38
Bijlage 1. Procesbeschrijving.....	39

Managementsamenvatting

Industrie, een wereld van oplossingen

Het gaat goed met de industrie. Door haar hoge productiviteit, innoverend vermogen en internationale oriëntatie is de industrie een belangrijke motor achter de gunstige economische prestaties. Deze uitstekende uitgangspositie betekent niet dat er geen uitdagingen zijn voor de toekomst. Integendeel, de wereld staat niet stil. Ontwikkelingen volgen elkaar in rap tempo op: grondstoffen worden steeds schaarser, grenzen vervagen en maatschappelijke uitdagingen worden steeds complexer. Dit vergroot de noodzaak om juist nu een aantal hardnekkige knelpunten, dat de industrie in Nederland belemmert, aan te pakken. De industrie gaf in de uitgebreide consultatie aan dat vooral het tekort aan geschikt personeel, bereikbaarheid, regeldruk en het internationale gelijke speelveld haar zorgen baart. Ook de stapeling van regelingen rond duurzaamheid en vergroening wordt als zorgelijk ervaren. De industrie heeft een duidelijke boodschap aan het kabinet afgegeven: knelpunten moeten nu worden aangepakt.

In deze Industriebrief geeft het kabinet zijn visie op de industrie van de toekomst. Een industrie, die ondernemend en vernieuwend is en zo haar productiviteitsniveau verder heeft weten uit te bouwen. Een industrie, die internationaal excelleert en zich onderscheidt. Een industrie die duurzaam produceert en bijdraagt aan de oplossing van maatschappelijke problemen. Hoewel bedrijven primair zelf aan zet zijn om dit perspectief te verwezenlijken, neemt dit kabinet ook zijn verantwoordelijkheid met een krachtig industriebeleid. Dit is meer dan alleen zorgen voor uitstekende randvoorwaarden via een concurrerend vestigingsklimaat. Het gaat ook om oog hebben voor verscheidenheid, waardoor recht gedaan wordt aan verschillen tussen bedrijven en sectoren, waar dat noodzakelijk is.

Dit uit zich in de beleidsagenda, waarin het kabinet aangeeft welke maatregelen hij nodig acht om de industrie in staat te stellen dit perspectief te bereiken. Enerzijds door het consistent voortzetten en uitbouwen van beleid dat de afgelopen jaren in gang is gezet en op een breed draagvlak kan rekenen. Anderzijds door enkele nieuwe accenten te leggen en op ingezette trajecten tempo te maken, zoals bij het aanbod van personeel, innovatie en ondernemerschap en duurzaamheid.

Onvoldoende aanbod van gekwalificeerd personeel

Het onvoldoende aanbod van personeel is volgens de industrie onbetwist het grootste knelpunt. Nog in deze kabinetsperiode moet - mede op basis van het rapport van de commissie Bakker - de basis worden gelegd om die maatregelen te implementeren, die de participatie structureel zullen verhogen en om extra mensen aan de slag te helpen.

Om de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt te verbeteren wordt een pakket aan maatregelen gepresenteerd. Zo starten er dit jaar nog experimenten met bedrijfsscholen, komt er een nieuw bekostigingssysteem voor het middelbaar beroepsonderwijs, is er de subsidieregeling Beroepsonderwijs in Bedrijf en wordt onderwijs en scholing op de werkvloer fiscaal

gestimuleerd. Het aantal bètatechnici wordt verhoogd via het Deltaplan Bètatechniek en door de regionale aanpak van de Taskforce Technologie Onderwijs en Arbeidsmarkt. Ten slotte maakt het kabinet het makkelijker kennismigranten aan te trekken met het moderne migratiebeleid en een extra dienstverleningspakket, waarin bedrijven en kennisinstellingen extra gefaciliteerd worden voor wat betreft toelating en verblijf van kennismigranten.

Een industrie die ondernemend en vernieuwend is

Bovenop de forse intensiveringen, die al in het Beleidsprogramma Samen Werken, Samen Leven zijn opgenomen ten aanzien van innovatie en ondernemerschap, wordt die beleidsagenda in de Industriebrief nog verder aangescherpt. Het gaat dan met name om de wisselwerking tussen het MKB en kennisinstellingen en het stimuleren van snelgroeiende bedrijven. Het kabinet is doordrongen van het belang hiervan voor dynamiek en innovatie. Het heeft daarom besloten extra middelen beschikbaar te stellen voor innovatieprestatiecontracten, innovatievouchers en de innovatiekredieten. Om het aantal snelgroeiende bedrijven te vergroten, wordt nog dit jaar door het ministerie van EZ samen met het Innovatieplatform het programma Groeiversneller opgezet en de regeldruk, die doorgroei van kleine ondernemingen belemmert, verder aangepakt.

Een duurzame industrie, maar wel met oog voor het internationale gelijke speelveld

Bedrijven onderschrijven de noodzaak tot en kansen van duurzaamheid. Het kabinet richt zich op het combineren van milieudoelstellingen met versterking van de internationale concurrentiekracht van bedrijven. Het kabinet zet in op maatregelen, die moeten leiden tot een duurzame industrie, zoals het emissiehandelssysteem, de duurzaamheidsakkoorden, fiscale vergroening en milieu-subsidies. Het kabinet zegt toe dat er nog deze kabinetsperiode (bij voorkeur voor eind 2009) duidelijkheid komt over de bestemming van de opbrengsten uit de veiling van emissierechten (ETS).

Met deze Industriebrief geeft het kabinet vorm aan het perspectief op een innovatieve, duurzame en internationale industrie. Een industrie, die een wereld van oplossingen biedt.

Inleiding

“Industrie, een wereld van oplossingen” is het motto van de Industriebrief 2008. Met deze brief schetst het kabinet zijn visie op de positie en het lange termijn perspectief van de Nederlandse industrie en het beleid, dat nodig is om de positie van de industrie en aanverwante diensten de komende jaren te versterken. De brief is medio 2007 toegezegd aan de Tweede Kamer¹.

De industrie is van groot belang voor de ontwikkeling van ons land. De verschillende industriële sectoren bewijzen voortdurend hun vermogen om via vernieuwing van producten, processen en organisatie zich staande te houden in een krachtenveld, dat door de toenemende globalisering steeds meer internationaal wordt. Ook weten de bedrijven door te innoveren en te ondernemen een bijdrage te leveren aan het oplossen van maatschappelijke problemen, zoals bijvoorbeeld op het gebied van het klimaat, energie, gezondheid en veiligheid. De kennis, producten en technologie van de industrie zijn de komende jaren onmisbaar om deze problemen verder aan te pakken. Bovendien leidt dit ook weer tot nieuwe exportmogelijkheden.

De industrie in Nederland heeft veel perspectief. Om dit perspectief te bereiken is het zaak om de komende jaren met elkaar - ondernemers, werknemers, kennisinstellingen, overheid en andere maatschappelijke partijen - de uitdagingen, die er zijn, om te zetten in kansen. Hiervoor moeten we samen wel een aantal hardnekkige knelpunten oplossen. Dat is de belangrijkste conclusie die het kabinet trekt uit de consultatie, die ten grondslag ligt aan deze Industriebrief.

De Industriebrief is als volgt opgebouwd. Allereerst wordt in hoofdstuk 1 een perspectief geschetst op de industrie in 2030 en welke uitdagingen er liggen om dit perspectief te realiseren. Vervolgens wordt in hoofdstuk 2 aangegeven waaraan het industriebeleid moet voldoen om ondernemers en werknemers te faciliteren. Tenslotte is in hoofdstuk 3 de beleidsagenda te vinden.

¹ Tweede Kamer, 2006 - 2007, 29 826, nr. 30.

1. Belang en perspectief van de industrie in Nederland

1.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt het belang en het perspectief van de industrie in Nederland geschetst. Ook worden de uitdagingen aangegeven om dit perspectief te bereiken. De industrie betreft primair de maak- en procesindustrie, maar vanwege de verwevenheid met andere sectoren worden ook aanverwante diensten, zoals de bouw en de zakelijke dienstverlening onder het begrip industrie geschaard.

1.2 Belang van de Nederlandse industrie

Een belangrijke economische en maatschappelijke motor ...

Nederland heeft hoge ambities op economisch en maatschappelijk gebied, zoals onder andere verwoord in de Lissabon-strategie en het Beleidsprogramma 2007-2011. Doel van deze ambities is duurzame economische groei om zo onze maatschappelijke welvaart nu en in de toekomst te behouden. De industrie is belangrijk voor deze groei, zoals blijkt uit een aantal kerncijfers.

Tabel 1. Kerncijfers industrie en diensten*

Groei over periode 2000-2005 in procentuele mutaties per jaar

		1970	1985	1995	2000	2005	2000-2005
Uitvoer als % van de bruto productie	Industrie	-	-	49	53	54	0.3
	Diensten	-	-	14	14	14	1.3
Buitenlandse investeringen (ingehend en uitgaand) als % van de bruto productie	Industrie	-	-	59	104	141	7.3
	Diensten	-	-	43	97	124	5.1
Werkgelegenheidsaandeel in de economie	Industrie	25	19	16	14	13	-2.6
	Diensten	39	43	50	53	52	-0.5
Arbeidsproductiviteit per gewerkt uur in € (constante prijzen van 2005)	Industrie	10	22	29	34	40	3.1
	Diensten	19	26	29	33	37	2.2
Inzet van hoger opgeleiden (uren als % van totaal gewerkte uren)	Industrie	-	2.2	4.0	4.8	7.6	9.5
	Diensten	-	4.0	7.8	10.1	12.9	5
Omzet van nieuwe en verbeterde producten als % van totale omzet	Industrie	-	-	-	20.9	13.9	-7.8
	Diensten	-	-	-	9.3	5.2	- 11
Private R&D-intensiteit	Industrie	-	6.7	5.1	5.7	6.2	4.0
	Diensten	-	0.1	0.1	0.3	0.3	0.0

* *Laatste jaar: 2005 of meest recente jaar waarvoor gegevens beschikbaar zijn; private R&D-intensiteit: 1987 in plaats van 1985.*

Bron: CBS, DNB, EUKLEMS

Zo is de industrie - vergeleken met de totale dienstensector - dominant in export en buitenlandse investeringen. Daarnaast is de industrie aanjager van productiviteit(sgroei) en bron van innovatie en vernieuwing. Wel besteedt de industrie steeds meer hoogwaardige activiteiten -

zoals ontwerp, service, marketing en R&D - uit aan de dienstensector, waardoor industrie en diensten steeds meer verweven raken².

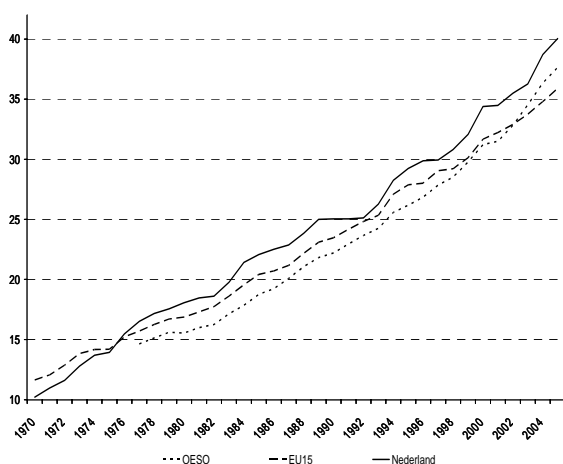
Het werkgelegenheidsaandeel van de industrie daalt geleidelijk, wat wordt veroorzaakt door een relatief snelle stijging van de arbeidsproductiviteit ten opzichte van de productiewaarde. Met ruim 825.000 directe arbeidsplaatsen is de industrie nog altijd een belangrijke werkgever in Nederland. Als rekening wordt gehouden met de verwevenheid tussen industrie en diensten dan is het werkgelegenheidsbelang van de industrie in Nederland zelfs nog groter.

De kennis, technologie, producten en diensten van de industrie dragen ook bij aan de aanpak van hardnekkige maatschappelijke problemen waar we mee kampen, zoals minder druk op het milieu door vermindering van de uitstoot van schadelijke stoffen, het streven naar een gezondere levensstijl en verbetering van de mobiliteit en veiligheid. Daar zijn nu al veel voorbeelden van. Zo is de industrie de afgelopen jaren via continue verbetering van productieprocessen er in geslaagd het energieverbruik terug te dringen en de uitstoot van schadelijke stoffen te beperken.

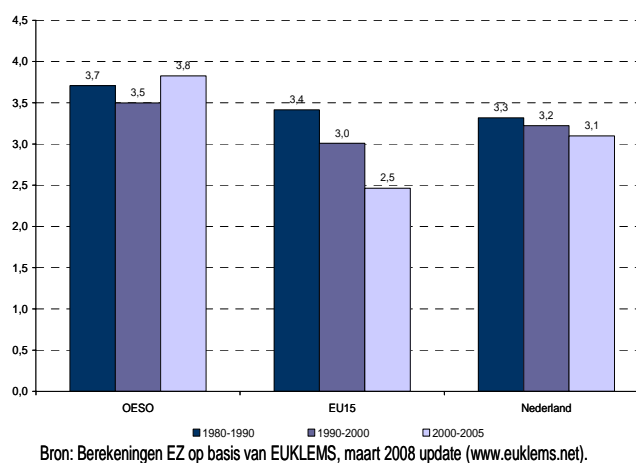
... met een goede uitgangspositie.

De uitgangspositie van de Nederlandse industrie is goed. De industrie kan de concurrentie aan, zowel op het niveau van de arbeidsproductiviteit als de groei daarvan. Nederland doet het vooral goed ten opzichte van de andere EU-landen. Wel blijft de groei achter ten opzichte van de VS.

Figuur 1. Ontwikkeling arbeidsproductiviteitsniveaus per gewerkt uur in de industrie (15-37), constante prijzen van 2005, €PPP (Duitsland), 1970-2005

Figuur 2. Groei arbeidsproductiviteit per gewerkt uur in de industrie (15-37), constante prijzen van 2005, €PPP (Duitsland)

Nederlandse ondernemers hebben de goede uitgangspositie te danken aan hun vermogen om zich steeds aan te passen aan veranderende - internationale - marktomstandigheden. Zo heeft de

² Zie bijvoorbeeld OESO, Measuring the interaction between manufacturing and services (2005). Ook het CBS heeft recent onderzoek gedaan naar de verwevenheid tussen industrie en diensten. Zie G. van Gessel, Zakelijke diensten van en door de industrie (2007) en G. van Gessel en N. Eurlings, verwevenheid industrie en diensten (te verschijnen in 2008).

toenemende globalisering, die tot felle concurrentie leidt, ondernemers aangezet tot verdere internationalisering van hun bedrijvigheid en het zoeken naar nieuwe mogelijkheden, die ICT heeft te bieden. Door deze ontwikkelingen niet als bedreigingen, maar als uitdagingen te zien, hebben ondernemers steeds weer nieuwe kansen weten te benutten. De creativiteit en flexibiliteit van de bedrijven biedt een goede basis voor de uitdagingen, waar Nederland de komende jaren voor staat.

1.3 Perspectief 2030

Drie dominante trends beïnvloeden en veranderen de komende jaren de omgeving van de Nederlandse industrie.

1) *Toenemende schaarste van productiefactoren.* Schaarste is in veel gevallen niet meer op te vangen door het aanboren van meer bronnen, maar leidt ertoe dat productief en inventief met bestaande bronnen moet worden omgesprongen. Dit betekent ook dat industrieel onderhoud aan belang wint.

2) *Meer openheid van economieën.* Internationale barrières voor goederen, diensten, kapitaal, arbeid en kennis worden steeds lager, zowel door de eenwording van markten als door technologische vernieuwing en de reductie van transportkosten.

3) *Maatschappelijke problemen worden steeds complexer.* De problemen, waar we als samenleving mee kampen, zoals bereikbaarheid, veiligheid, milieu, energie en gezondheid, worden steeds complexer. De overheid kan deze problemen niet alleen oplossen, maar heeft andere partijen, waaronder ondernemers en werknemers, nodig om tot doorbraken te komen.

Hoewel we de toekomst natuurlijk niet kunnen voorspellen, is het wel mogelijk op basis van deze trends een beeld te schetsen van de competenties waarover de industrie op lange termijn moet beschikken om te floreren en kansen te benutten. Dit lange termijnperspectief is ook onderwerp geweest van de consultatie ten behoeve van de Industriebrief³. Het kabinet ziet dit perspectief als de gezamenlijke ambitie, waar ondernemers, werknemers en overheid de komende jaren aan willen werken. Het referentiejaar is 2030, waarmee dit perspectief een nadere uitwerking is van de Lange Termijn Strategie Nederland Ondernemend Innovatieland, die voor de zomer van 2008 naar de Tweede Kamer wordt gestuurd.

De ambitie voor de industrie in 2030 kan worden samengevat met de volgende termen:

internationaal concurrerend, vernieuwend, onderscheidend en duurzaam. Dat levert een samenhangend lange termijn perspectief op dat leidt tot:

- 1) een ondernemende en vernieuwende industrie, die inspeelt op nieuwe (internationale) markten;
- 2) een industrie, die internationaal excelleert door specialisatie;
- 3) een industrie, die duurzaam produceert;

³ Berenschot, Industriebrief 2008, consultatie ondernemers.

4) een industrie die bijdraagt aan oplossingen voor maatschappelijke problemen.

Een ondernemende en vernieuwende industrie...

De ambitie voor 2030 is dat de industrie in Nederland haar internationaal hoge productiviteitsniveau verder heeft uitgebouwd. Deze hoge productiviteit zorgt er voor dat de industrie ook in 2030 bijdraagt aan een hoog welvaartsniveau. De kracht van de industrie is dat zij volop innovaties weet te realiseren, zowel technologische, niet-technologische als sociale en voor economische én maatschappelijke terreinen. Er vindt volop kruisbestuiving plaats tussen verschillende sectoren, vakgebieden en disciplines, waardoor nieuwe en onverwachte combinaties van product, dienst, design en organisatie tot stand komen. Naast innovaties, die leiden tot kwalitatieve verbeteringen van producten en diensten, voegen bedrijven ook volop creativiteit en belevingselementen toe aan hun producten. Zij leveren maatwerk, waardoor consumenten en afnemers precies krijgen waar ze behoefte aan hebben. Bedrijven innoveren in open netwerken met binnen- en buitenlandse partners, kennisinstellingen, afnemers en toeleveranciers.

Het streven voor 2030 is ook dat er meer startende, doorgroeiende en snel groeiende bedrijven zijn, waardoor de economische verhoudingen voortdurend op de proef worden gesteld. Een ondernemend en innovatief MKB, om de gevestigde orde heen, versterkt de dynamiek van het economisch proces. De aanwezigheid van een substantieel aantal buitenlandse bedrijven versterkt de innovatiekracht en geeft Nederland aansluiting op internationale netwerken van bedrijvigheid, zowel binnen als buiten de Europese Unie.

De industrie in 2030 is een broedplaats van talent. De industrie is een aantrekkelijke werkgever met voldoende ontwikkelingsmogelijkheden voor jong en oud. Er is volop uitwisseling en samenwerking tussen de industrie, onderwijs- en kennisinstellingen.

...die internationaal excelleert door specialisatie...

Verder is de ambitie voor 2030 dat de industrie op een aantal (sleutel)gebieden echt het verschil maakt ten opzichte van het buitenland. De industrie specialiseert zich in niches, waarin zij internationaal toonaangevend is. Deze specialisatie heeft zowel een horizontaal (producten en diensten) als verticaal (proces, plaats in de keten) karakter. De verschillende fases van het productieproces worden steeds meer door verschillende ondernemingen uitgevoerd en vaak ook over de landsgrenzen heen. De activiteiten, die met name in Nederland zullen plaatsvinden, hebben vaak een hoogwaardig karakter, zoals ontwerp, service, marketing en R&D. Hiernaast manifesteert Nederland - vanwege de gunstige geografische ligging, de aanwezigheid van twee mainports, de van oudsher sterke logistieke competenties en handelsgeest - zich verder als regisseur in de keten. Dit uit zich in het feit dat in 2030 meer internationale hoofdkantoren en de Europese distributiefunctie van multinationals in Nederland aanwezig zijn. De aanwezigheid van hoofdkantoren van aansprekende bedrijven vormt voor het economische imago van Nederland een belangrijk pré. Naast het internationaal aanzien leveren hoofdkantoren ook een

positieve uitstraling op de bedrijven/netwerken in hun omgeving in de vorm van (hoogwaardige) werkgelegenheid.

Perspectief volgens ondernemers

“De groei komt uit de industriële transformatie naar hightech specialiteiten en design. De concurrentie verschuift daarmee van concurrentie op prijs naar concurrentie op innovatie, image en beleving. De transformatie van de industrie is vergevorderd en biedt veel perspectief. Hoogwaardige industriële activiteiten clusteren zich steeds meer in “hot spots” op de wereld. Als Nederland een succesvol industrieland wil blijven zal Nederland moeten zorgen zo’n hotspot te blijven, respectievelijk te worden. Industriebeleid zal zich dan mede daarop moeten richten. Excellentie, massa en focus zijn daarbij voorwaarden voor succes.”

Bron: Berenschot, Industriebrief 2008: consultatie van ondernemers

... duurzaam produceert...

De ambitie voor 2030 is dat de industrie duurzaam produceert en functioneert, gedreven door een consument, die duurzame producten vraagt en door een streven naar zo min mogelijk verspilling van grondstoffen. Doordat er in Europees verband goede spelregels zijn afgesproken over normen en bredere wet- en regelgeving over duurzaamheid is er een gelijk speelveld, waardoor bedrijven optimaal kansen kunnen benutten. De Nederlandse industrie heeft in 2030 internationaal een koppositie wat betreft energie-efficiency en heeft een forse stap gemaakt naar productieprocessen waarbij zo min mogelijk afval ontstaat. Grondstoffen zijn zo veel mogelijk veilig en volledig herbruikbaar, terugwinbaar of biologisch afbreekbaar.

Daarnaast heeft de industrie oog voor haar verantwoordelijkheid in internationale ketens en handelt zij maatschappelijk verantwoord. Door deze inzet op duurzaamheid, gericht op milieu, mens en middelen, heeft de industrie een positief imago en is zij een aantrekkelijke werkgever met oog voor ontwikkelingsmogelijkheden en arbeidsomstandigheden.

... en een bijdrage levert aan de oplossing van maatschappelijke vraagstukken.

Nederland kampt - als klein dichtbevolkt land aan een rivierendelta - met een grote diversiteit aan maatschappelijke vraagstukken. Deze vraagstukken zijn niet specifiek voor Nederland, maar doen zich mondiaal voor. Dit biedt Nederland veel kansen, als proeftuin voor nieuwe ideeën en oplossingen, die daarna mondiaal vermarkt kunnen worden. Streven voor 2030 is dat de creatieve en vernieuwende producten van de industrie een belangrijke bijdrage leveren aan de oplossing van diverse maatschappelijke vraagstukken. Haar producten en kennis geven de industrie internationaal een toonaangevende positie en zijn een belangrijk exportproduct.

Perspectief volgens ondernemers

De ondernemers benadrukken dat Nederlandse industrie in meerdere segmenten behoort tot de meest duurzame van de wereld. De chemie, food en andere procesindustrieën hebben meer dan elders geïnvesteerd in duurzame technologie en organisatie. Ze gebruikt die technologie en exporteert ze niet zelden ook. Voor de maakindustrie geldt dit evenzeer. Uit deze industrietak kwam en komt een stroom van

oplossingen en verbeteringen, die de potentie hebben om mondiaal bij te dragen aan een meer duurzame samenleving (bv. hoogrendementsketels, windenergie, duurzame foodindustrie, productiemethoden voor zonnecelenergie, milieuvriendelijke motoren, medische en biomedische technologie).

Bron: Berenschot, Industriebrief 2008: consultatie van ondernemers

1.4 Uitdagingen

De goede uitgangspositie van de industrie en het vermogen om steeds weer in te spelen op veranderingen, maken de realisatie van de beschreven ambities mogelijk. Het is echter niet vanzelfsprekend dat de ambities zomaar werkelijkheid worden. Hiervoor moet wel een aantal hardnekkige knelpunten worden opgelost. Dit leidt tot concrete uitdagingen. Als die onvoldoende worden aanpakt, komt de positie van de industrie én aanverwante dienstverlening onder druk te staan. Een deel van deze uitdagingen betreft het presteren en de inzet van de industrie zelf, een ander deel betreft de omgeving, die de industrie belemmert.

1. Voldoende en op het juiste niveau gekwalificeerd personeel dat meer flexibel beschikbaar is
Ondernemers lopen in toenemende mate aan tegen personeelsschaarste. De beschikbaarheid van lager en middelbaar opgeleid personeel in bijvoorbeeld de techniek is onvoldoende. De relatief hoge schooluitval en de beperkte directe inzetbaarheid van schoolverlaters baren zorgen. Op deelmarkten is er sprake van tekorten aan bèta's, waar met name de industrie last van heeft. Het aantal hoogopgeleiden werkzaam in de industrie is relatief laag⁴. Ook is de Nederlandse arbeidsmarkt vrij inflexibel door een strikte regulering voor het aannemen, in dienst hebben en ontslaan van werknemers⁵. En er is grote behoefte aan werving van hooggekwalificeerde migranten. De toelatingsprocedures moeten die behoefte faciliteren en geen obstakel zijn.

2. Verbeteren van de bereikbaarheid en beschikbare bedrijfsruimte

De congestieproblematiek - de druk op het wegennet, de slechte bereikbaarheid van bedrijventerreinen en binnensteden - is een belangrijk knelpunt voor de Nederlandse industrie. Zo blijkt uit internationale vergelijking dat de efficiëntie van de distributie-infrastructuur in Nederland minder hoog wordt aangeslagen dan 10 jaar geleden⁶. Verder vordert de herstructurering van verouderde bedrijventerreinen nog onvoldoende snel en blijven er op regionaal niveau tekorten aan bedrijventerreinen bestaan.

3. Meer vernieuwing door hogere private investeringen in kennisontwikkeling en een betere kennisbenutting

Productiviteitsgroei ontstaat door meer vernieuwing, zowel via nieuwe producten en diensten, verbetering van processen en organisatie als via mensen. Dat laatste wordt ook wel sociale innovatie genoemd. Op al deze aspecten zijn er in Nederland verbeteringen nodig. Het aantal

⁴ CBS, Het Nederlandse Ondernemingsklimaat in cijfers (2007).

⁵ World Bank, Doing Business, How to Reform, 2007 en CBS, Het Nederlandse ondernemingsklimaat in cijfers (2007).

⁶ CBS, Het Nederlandse Ondernemingsklimaat in cijfers (2007).

innovatieve bedrijven in de industrie is in Nederland laag en er zijn weinig innovatieve starters. De omzet, behaald uit nieuwe en verbeterde producten, blijft in internationaal perspectief achter. Er wordt bovendien weinig geïnvesteerd in niet-technologische innovatie. Over het algemeen zijn de private investeringen in R&D laag. Dit is zorgelijk, omdat het belang van kennis in de economie toeneemt. Daarnaast benut het bedrijfsleven nog onvoldoende de hoogwaardige kennis van universiteiten en onderzoeksinstituten. Vooral kleinere bedrijven werken nog beperkt samen met andere (internationale) bedrijven en kennisinstellingen.

4. Meer dynamiek door meer starters, snelle groeiers en aantrekken buitenlandse bedrijven

Internationaal vergeleken is de arbeidsproductiviteit per uur in de industrie hoog en vrijwel gelijk aan de VS. De productiviteitsgroei is de afgelopen jaren echter achtergebleven bij die van de VS. Buitenlandse bedrijven, die in Nederland opereren, zijn productiever. Uitdaging is dan ook de groei te versnellen, door verhoging van de dynamiek in het bedrijvenbestand via starters, snelle groeiers en het aantrekken van buitenlandse bedrijven.

Belangrijk aspect om de arbeidsproductiviteit te verhogen is het verminderen van de regeldruk. Hoewel de afgelopen jaren verbeteringen zijn opgetreden geven ondernemers nog altijd aan, dat zij last hebben van de vele regels en de vaak strijdige interpretaties ervan. Ook de kosten voortvloeiend uit wet- en regelgeving zijn veel ondernemers een doorn in het oog. Bovendien is het belangrijk bij de vormgeving van wet- en regelgeving voldoende aandacht te hebben voor het internationale speelveld. Andere belangrijke aspecten voor ondernemers zijn een stabiel en consistent fiscaal klimaat en voldoende financieringsmogelijkheden.

5. Bevorderen internationaal ondernemen

Het merendeel van de industrie in Nederland werkt op internationale markten en heeft te maken met internationale concurrenten. Verdere internationalisering is daarom van essentieel belang. De industrie loopt bij het betreden van buitenlandse markten nog vaak aan tegen specifieke belemmeringen. Zij heeft dan ook baat bij een zo gelijk mogelijk speelveld en economische diplomatie. Ook is er behoefte aan het internationaal bevorderen van het imago van de Nederlandse industrie.

6. Bevorderen van duurzaamheid

De industrie in Nederland staat voor een aantal grote uitdagingen. De druk op beschikbare grondstoffen en energiebronnen neemt toe, de concurrentie van landen met lage lonen en/of lage energiekosten groeit, de publieke opinie vraagt om een goede omgang met de omgeving en actieve rol in de samenleving (milieu, ruimte, dierenwelzijn en gezondheid). Klanten vragen naar duurzame producten met een hoge kwaliteit. Tegelijkertijd bieden deze ontwikkelingen ook kansen: markten worden groter, met jaarlijks meer consumenten vanuit opkomende economieën als India en China, technologische ontwikkelingen gaan voort en er ontstaat ruimte voor geheel nieuwe producten.

7. De overheid als klant

De overheid kan als grote klant de vraag naar innovatieve en duurzame producten stimuleren via inkoop, aanbestedingstrajecten en het tenderen van maatschappelijke vraagstukken. De industrie vindt dat op al deze terreinen de rol van de overheid versterkt moet worden, onder andere via heldere criteria, eenvoudige (aanbestedings)procedures en door een overheid die als vragende partij echt innovaties in de markt uitlokt.

Deze zeven uitdagingen komen ook naar voren uit de consultatie ten behoeve van de Industriebrief en uit een recente analyse van het Innovatieplatform naar de concurrentiekracht van Nederland, waaruit blijkt dat ondernemerschap en innovatie in Nederland versterkt moeten worden om ook in de toekomst voldoende concurrentiekracht te hebben⁷. Het Innovatieplatform wil hierbij Nederland positioneren als “Portal to Europe”. Met de wereldwijde trend van globalisering is Nederland bij uitstek gepositioneerd om actief in te spelen op economische activiteit, die vanuit de Verenigde Staten en Azië naar Europa komt. Een actief beleid gericht op het wegnemen van barrières, het neerzetten van de merknaam Nederland en een proactieve houding richting potentiële in Nederland te vestigen ondernemingen is volgens het Innovatieplatform noodzakelijk. De analyse en visie van het Innovatieplatform sluiten volgens het kabinet goed aan op het perspectief dat in dit hoofdstuk voor de industrie in 2030 is uiteengezet en op de uitdagingen, die moeten worden aangegaan, om dit perspectief te verwezenlijken.

⁷ Innovatieplatform, Nederland in de wereld, Versterken van de concurrentiekracht voor de toekomst van Nederland (2008).

2. Visie op het industriebeleid

2.1 Uitgangspunten

Doelstelling industriebeleid is een zaak van het gehele kabinet ...

Streven is de industrie in 2030 internationaal concurrerend, innovatief en duurzaam te laten zijn. De uitgangspositie is goed en er is dan ook volop perspectief voor de industrie, mits de in hoofdstuk 1 beschreven uitdagingen met daadkracht worden opgepakt. Primair zijn bedrijven - ondernemers en werknemers - aan zet om deze uitdagingen om te zetten in kansen. Maar ook de overheid heeft een belangrijke verantwoordelijkheid via het vormen van een krachtig industriebeleid. Dit beleid is er op gericht om de juiste randvoorwaarden te creëren voor bedrijven om kansen te kunnen benutten. De thema's, waar bedrijven mee te maken hebben, zoals innovatie, export, infrastructuur, milieu, arbeid en fiscaliteit, liggen op het terrein van verschillende departementen. De invulling en uitvoering van het industriebeleid vraagt dan ook om een kabinetbrede inzet.

... en van andere overheden ...

Ook regionale en lokale overheden hebben invloed op de omgeving, waarin het bedrijfsleven zich begeeft. Dit betekent dat ook zij rekening moeten houden met de effecten van hun beleid op de positie van de industrie. Ook moeten zij bezien welke bijdrage zij kunnen leveren om een stimulerende omgeving te creëren waarin bedrijven zich ten volle kunnen ontwikkelen en ruimte krijgen te experimenteren. Een goede afstemming van het beleid tussen nationale overheid en regionale overheden, waarbij verschillen in de uitvoeringspraktijk zoveel mogelijk worden voorkomen, vormt een belangrijke voorwaarde voor een efficiënt en effectief industriebeleid.

... vergt een krachtige internationale inzet ...

Industriebeleid houdt niet op bij de grens. Bedrijven opereren over grenzen heen, benutten kansen op buitenlandse markten, maar hebben ook te maken met felle concurrentie door de toenemende globalisering en lopen tegen (handels- en investerings)barrières aan. Industriebeleid betekent daarom niet alleen een krachtige aanpak van de Nederlandse overheid in nationale context, maar ook in Europa en de wereld, om een zo gelijk mogelijk speelveld te creëren. Daarnaast moeten bedrijven kunnen rekenen op ondersteuning van de Nederlandse overheid bij het betreden van buitenlandse markten en zet de Nederlandse overheid zich in om buitenlandse investeringen naar Nederland te halen. Een kleine, open economie als Nederland is gebaat bij een concurrerende, geharmoniseerde interne Europese markt en een sterke Europese industrie. Nederland geeft als één van de EU-lidstaten mede vorm aan het Europese industriebeleid en kijkt daarbij zorgvuldig naar de belangen van het Nederlandse bedrijfsleven. Centraal in het Europese industriebeleid staat het creëren van een open en stimulerende omgeving voor bedrijven om te ondernemen, het bevorderen van innovatie en duurzaamheid en aandacht voor

knelpunten in sectoren en groepen van bedrijven. Het Nederlandse industriebeleid sluit hier op aan.

High Level Group Chemicals⁸

De Europese chemie maakt een periode van snelle structurele veranderingen door, met name gedreven door toenemende concurrentie vanuit opkomende economieën in Azië. Een mede door Nederland bepleit onderdeel van het Europese industriebeleid is dan ook een initiatief, dat specifiek op deze dynamiek gericht is: de *High Level Group Chemicals*. Nederland participeert hierin bij monde van de minister van Economische Zaken.

Doel van deze High Level Group is om op basis van gedegen analyse te komen tot aanbevelingen die er op gericht zijn dat de chemische sector in Europa ook op lange termijn concurrerend is. Duurzame ontwikkeling is daarbij het uitgangspunt. Onderwerpen die specifiek voor de chemie tegen het licht gehouden worden zijn onder meer innovatie, human resources, energie, grondstoffen, logistiek en internationale handel.

... en consistentie van beleid en vertrouwen.

Industriebeleid vraagt bovenal om een consistente en duidelijke overheid, waar bedrijven vertrouwen in kunnen hebben. Dat betekent dat beleid niet wispelturig mag zijn, maar voorspelbaar is en alleen wordt bijgesteld indien nodig. Beleidsconsistentie is cruciaal voor beslissingen van bedrijven, ook van buitenlandse, om in Nederland te investeren. Vertrouwen betekent ook dat de overheid zich 'open' opstelt, duidelijk aangeeft waar zij voor staat, maar ook ruimte biedt aan ondernemers en werknemers om zaken zelf aan te pakken.

2.2. Beleidsvisie

In het industriebeleid worden de volgende hoofdlijnen onderscheiden:

- 1) *Het bieden van een stevige basis;*
- 2) *Oog hebben voor verscheidenheid;*
- 3) *Het verbinden van de industrie met maatschappelijke doelstellingen;*
- 4) *Een betrokken en toegankelijke overheid.*

Industriebeleid biedt een stevige basis

Het industriebeleid moet in de eerste plaats zorgen voor een krachtige generieke basis voor een ondernemend en duurzaam Nederland. Een concurrerend vestigingsklimaat, daar zijn alle in Nederland opererende bedrijven bij gebaat. Ook is een aantrekkelijk vestigingsklimaat cruciaal om nu en in de toekomst voldoende hoofdkantoren van internationaal toonaangevende bedrijven aan Nederland te binden. De ambitie van het kabinet is dat Nederland in 2015 in de top 5 staat van internationale ranglijsten voor concurrentiekracht. Daartoe is een brede set aan randvoorwaarden, dat in samenhang een stevig fundament biedt voor bedrijven om te starten, te

⁸ http://ec.europa.eu/enterprise/chemicals/hlg/index_en.htm

groeien, uit te dagen tot duurzame productie en internationaal uit te blinken, essentieel. Deze randvoorwaarden worden zo ingericht dat de diverse economische en maatschappelijke doelstellingen bereikt kunnen worden en instrumenten elkaar niet tegenwerken. Het gaat dan om:

- een concurrerend fiscaal regime dat prikkelt tot duurzame investeringen;
- voldoende beschikbaarheid van kapitaal, vooral voor start, doorgroei en innovaties;
- open en transparante markten met vrije concurrentie;
- een goed opgeleide, productieve beroepsbevolking (van technische vakkrachten tot onderzoekers);
- een hoogwaardige publieke kennisinfrastructuur die aansluit op maatschappelijke vraagstukken en de behoeften van de markt;
- heldere en eenduidige wetten en regels, geen onnodig lange procedures en beperkte administratieve lasten (functioneren van de overheid);
- goede (digitale) infrastructurele voorzieningen.

Oog hebben voor verscheidenheid

Naast het creëren van een stevige economische basis voor alle bedrijven, doet het industriebeleid ook recht aan verschillen tussen bedrijven en sectoren waar dat noodzakelijk is. Sectoren verschillen van elkaar, bijvoorbeeld in de mate waarin een sector is blootgesteld aan internationale concurrentie en in de mate van energiegebruik en CO₂-uitstoot. Om de juiste condities voor bedrijven te creëren, heeft het industriebeleid oog voor deze verschillen en biedt het, daar waar dat legitiem en efficiënt is, maatwerk.

In de volgende gevallen ligt een maatwerkaanpak voor de hand:

1. Generieke thema's die specifiek anders uitwerken voor sectoren/groepen en daarom om een specifieke beleidsvertaling vragen. Een voorbeeld is de aanpak van de regeldruk, waar per domein (bijvoorbeeld bouw- of transportsector) wordt gekeken naar de specifieke problemen.
2. Ongewenste verstoringen in het internationale speelveld van bedrijven. Een voorbeeld hiervan is de defensiegerelateerde industrie.

Maatwerk: Defensie Industrie Strategie (DIS)⁹

De Europese defensiemarkt is een imperfecte markt, bestaande uit een aantal grotendeels gefragmenteerde en door nationale overheden gedomineerde nationale markten, waardoor er geen sprake is van een gelijk speelveld voor de Nederlandse defensiegerelateerde industrie (DGI). Een sterke DGI is van belang voor het vervullen van toekomstige defensiebehoeften en vanwege de bijdrage aan de Nederlandse kenniseconomie. In de DIS is een zestal internationaal kansrijke technologiegebieden benoemd:

1. Command, Control, Communications, Computers and Intelligence;
2. Sensorsystemen;
3. Geïntegreerd platformontwerp, -ontwikkeling en -fabricage;

⁹ Tweede Kamer, 2006 - 2007, 31 125, nr. 1.

4. Elektronica en mechatronica;
5. Geavanceerde materialen;
6. Simulatie, training en kunstmatige omgevingen.

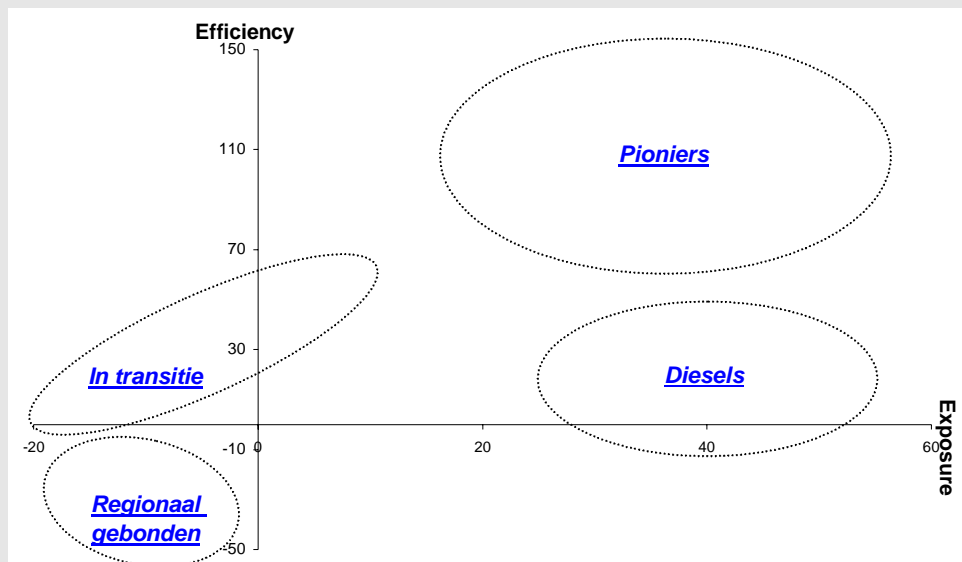
Via de DIS zet het kabinet zich in om de Nederlandse DGI optimaal de mogelijkheid te bieden een positie te verwerven in de internationale netwerken (“*supply chains*”) voor de ontwikkeling, productie en instandhouding van defensiematerieel.

3. Inzet op een beperkt aantal (sleutel)gebieden om internationaal het verschil te kunnen maken en radicale innovaties te kunnen realiseren, die nodig zijn om de technologische grens te verschuiven.

Het recht doen aan verschillen maakt dat bepaalde uitdagingen sterker spelen voor bepaalde groepen van bedrijven of sectoren dan voor andere of dat andere condities nodig zijn om kansen te kunnen pakken.

De Nederlandse industrie is divers

De centrale uitdagingen, waar bedrijven mee geconfronteerd worden, laten zich samenvatten onder de noemers efficiency en (internationale) concurrentiedruk. In de figuur is op basis van deze twee invalshoeken een indeling gemaakt van sectoren in Nederland¹⁰. Op deze wijze kunnen vier clusters van sectoren worden onderscheiden. Hoewel het hier om gemiddelden gaat, laat dit onverlet dat binnen ieder cluster er bedrijven zijn met eigen kenmerken en uitdagingen.

Zo zijn er meer **regionaal gebonden sectoren**, zoals de bouwsector. Deze sectoren concurreren primair lokaal. De dynamiek binnen de regionaal gebonden sectoren kan door het ontbreken van internationale concurrentie soms gebrekkig zijn. Nationaal beleid, zoals veel wet- en regelgeving, bepaalt sterk de inrichting van de keten (veiligheid, milieu, kwaliteitseisen, opleidingseisen, etc.). In deze sectoren moet overregulering worden voorkomen en aangepakt om de productiviteit te verhogen. De regionaal gebonden sectoren kennen relatief veel kleine bedrijven. Het faciliteren van nieuwe toetreders en het bevorderen van concurrentie zijn aanvullende manieren om de dynamiek hier te verhogen. Ook een snellere verspreiding en benutting van bestaande kennis en innovaties kan bijdragen aan verhoging van de productiviteit. Door het regionaal gebonden karakter is een voldoende aanbod van personeel met kennis van de Nederlandse markt en taal essentieel.

Daarnaast zijn er sectoren, zoals de energiesector, **in transitie**. Deze sectoren kennen, vergeleken met andere sectoren, nog maar een beperkte mate van internationale concurrentie. Door openstelling van markten en technologische ontwikkelingen komen echter nieuwe markten beschikbaar, wordt internationale concurrentie mogelijk en veranderen de bestaande economische verhoudingen. De productiviteit ligt niet in alle sectoren even hoog, maar mede door internationale concurrentie kan hier een slag naar schaalvergroting (en efficiency) worden gemaakt. Beleid gericht op het creëren van mogelijkheden voor internationaal ondernemen, zoals de inperking van handelsbelemmeringen en het verlenen van exportkredieten, helpt deze bedrijven om opschaling naar buitenlandse markten mogelijk te maken. Deze vaak snelgroeiende bedrijven lopen bij uitstek tegen belemmeringen in bestaande regelgeving aan. Het is hier belangrijk tijdig regulering aan te passen aan de nieuwe dynamiek, waarbij ook aandacht wordt besteed aan borging van de publieke belangen.

¹⁰ De index 'efficiency' is samengesteld uit het internationale productiviteitsniveau, de innovatiekracht (gemeten naar het omzetaandeel van nieuwe verbeterde producten), R&D en de bijdrage van ICT-kapitaalverdieping aan de productiviteitsontwikkeling. In de samengestelde indicator 'exposure' is de exportratio meegenomen alsmede de winstelasticiteit.

Diesels zijn kapitaalintensieve sectoren, die internationaal gezien behoorlijk productief zijn en al langere tijd opereren in een sterk internationale omgeving. De basismetaleen zijn hier een voorbeeld van. De nadruk in de concurrentie ligt op kosten. Deze sectoren hebben dan ook enorme slagen in procesoptimalisatie gemaakt. Door specialisatie in hoogwaardige niches, branding en sterke logistiek proberen bedrijven daarnaast extra toegevoegde waarde te bieden en zich internationaal te onderscheiden. Deze sectoren lopen regelmatig tegen verstoringen van het speelveld aan. Verschillen in energieprijzen, loonkosten of kosten die gemaakt moeten worden om aan wet- en regelgeving te voldoen, wegen voor dit type sectoren relatief zwaar. Een goed en internationaal concurrerend ondernemingsklimaat is cruciaal, waarbij loonvorming, flexibiliteit van de arbeidsmarkt en kwaliteit van de fysieke infrastructuur centraal staan. Ook is een krachtig generiek innovatiebeleid en beschikbaarheid van voldoende menselijk kapitaal over de gehele linie van belang.

En tot slot de **pioniers**. Het gaat hier om hoogproductieve en kennisintensieve sectoren, zoals de chemie en de voedings- en genotmiddelenindustrie, die in een sterk internationale omgeving opereren. Concurrentie draait met name om innovatie en om de snelheid om als eerste een nieuw product/dienst op de markt te brengen. Internationalisering en het toenemend belang van duurzaamheid bieden voor deze bedrijven vooral kansen op nieuwe markten en nieuwe kennis. Vaak vindt innovatie plaats in samenwerking tussen bedrijven onderling en kennisinstellingen (open innovatie) en met een sterke oriëntatie op de vraagkant. Beleidsmatig hebben deze bedrijven veel baat bij innovatiebeleid dat aansluit bij nationale en regionale sterktes, beschikbaarheid van voldoende goed opgeleid personeel (met name bèta's en technici), duidelijke en snelle procedures voor de toelating van buitenlandse werknemers, een uitstekende en toegankelijke kennisinfrastructuur en aanpak van innovatiebelemmerende regels.

Oog hebben voor verscheidenheid betekent niet dat de aanpak van de overheid voor alle gevallen moet verschillen. Dit hangt mede af van het marktfalen dat aan een knelpunt ten grondslag ligt en aan de kosten van het overheidsingrijpen. Deze brede afweging moet van geval tot geval worden gemaakt.

3. Het verbinden van de industrie met maatschappelijke doelstellingen

De Nederlandse samenleving staat voor een aantal complexe vraagstukken op het terrein van duurzaamheid, zoals milieuproblematiek en gezondheid. De overheid beschikt over onvoldoende kennis, kunde en slagkracht om alleen met oplossingen voor deze vraagstukken te komen. Een gezamenlijke aanpak met kennisinstellingen, bedrijfsleven, werknemers en andere maatschappelijke partijen is noodzakelijk. Tegelijkertijd bieden deze maatschappelijke vraagstukken ook kansen om het concurrentievermogen van het bedrijfsleven te versterken, zeker daar waar koppelingen liggen met economische sterktes. Met concrete oplossingen kunnen Nederlandse bedrijven een goede positie verwerven op de mondiale groeiemarkten voor gezonde, energiebesparende en duurzame producten en diensten. De industrie speelt al jaren een rol als "probleemoplosser" en ziet daarin ook goede kansen voor de toekomst. Het verbinden van de maatschappelijke opgaven aan het economisch potentieel van het Nederlandse bedrijfsleven vergt een andere werkwijze. Zo moet de overheid zelf het goede voorbeeld geven, onder andere via duurzame inkoop. Daarbij moet de overheid om duurzame oplossingen vragen en niet om nauwkeurig omschreven producten. Dit geldt ook voor verder weg gelegen oplossingen in de maatschappelijke innovatieprogramma's. De uitdagingen zijn ingewikkeld,

we moeten durven leren en de industrie waar mogelijk de ruimte geven. Daarom is voldoende experimenteerterruimte nodig. Tenslotte moet de overheid zorgen voor goede onafhankelijke kennis/informatie waarop consumenten hun beslissingen kunnen baseren.

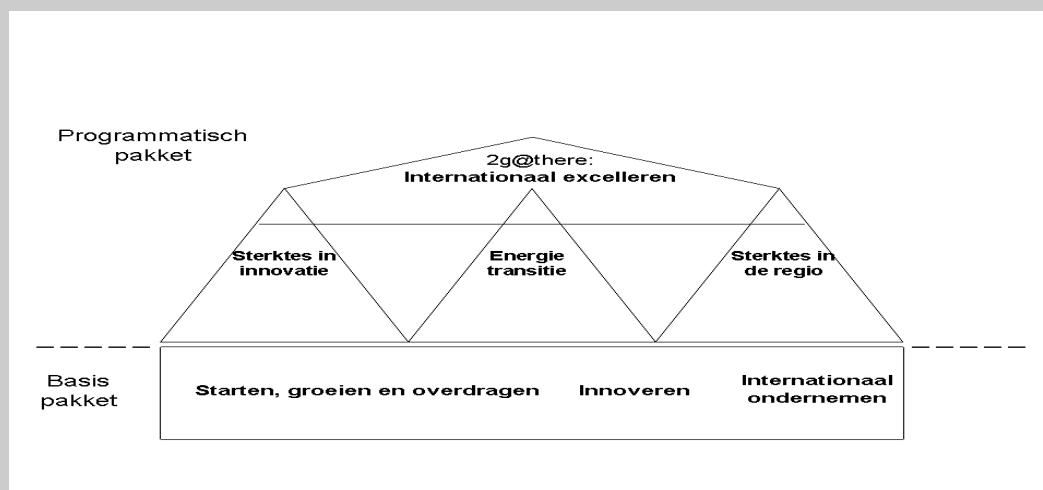
4. Een betrokken en toegankelijke overheid

Bij een concurrerend vestigingsklimaat en het bieden van maatwerk hoort een overheid, die benaderbaar en betrokken is bij de ondernemer, het bedrijfsleven en de industrie. Om effectief beleid te ontwikkelen is het noodzakelijk dat de overheid over voldoende kennis over het bedrijfsleven beschikt. Hiertoe zijn aanspreekpunten voor bedrijven en sectoren op de diverse departementen en uitvoeringsorganisaties ingesteld. Een betrokken en toegankelijke overheid betekent ook een overheid, die met bedrijven of clusters van bedrijven de dialoog wil aangaan om concrete knelpunten op te lossen. Alleen via de dialoog weet de overheid wat er speelt en kan de overheid bijdragen aan de oplossing van knelpunten.

De overheid moet voor ondernemers toegankelijk zijn en hen klantgericht behandelen. Dit betekent dat ondernemers snel worden geholpen bij concrete vragen en bij de “producten” die de overheid vanuit haar publieke taak levert, zoals bij de afgifte van vergunningen en het bieden van voorlichting en advies. Waar de overheid financiële instrumenten in het leven heeft geroepen om ondernemers te faciliteren is het zaak om dit instrumentarium eenvoudig, doelmatig (lage verkrijgingskosten) en als één consistent pakket beschikbaar te stellen. Dit geldt zowel voor de nationale, provinciale als lokale overheden.

Naar een effectief EZ-instrumentarium voor ondernemers: helder, samenhangend en toegankelijk

Het ministerie van EZ gaat zijn financiële bedrijfsgerichte instrumentarium verder stroomlijnen. EZ brengt het aantal regelingen verder terug en vergroot de onderlinge samenhang. Daarnaast wordt belangrijke winst behaald door aanvraagprocedures te vereenvoudigen en de kosten van regelingen te beperken. Schematisch ziet het instrumentarium er als volgt uit:

Het EZ-instrumentarium bestaat op deze manier uit 7 samenhangende modules waarvan er drie onder het basispakket vallen en 4 het programmatisch pakket vormen.

Daarnaast ontwikkelt EZ één bindende set van algemene (subsidie-) voorwaarden voor heel EZ. Een ondernemer die zowel innoveert als exporteert zal, ook al maakt hij gebruik van meerdere financiële instrumenten, merken dat de bijbehorende definities en procedures gelijk zijn.

Streven is ook om lagere administratieve lasten te bereiken door ondernemers meer vertrouwen te geven ('High Trust') en door regels efficiënt aan te laten sluiten bij de bedrijfsvoering van bedrijven en kennisinstellingen. Het gaat dan bijvoorbeeld om de mogelijkheid om eenvoudiger voorschotten te verstrekken, minder vaak accountantsverklaringen te eisen bij eindafrekeningen, het bevorderen van gebruik van SISA (Single Information, Single Audit) en het bezien of vergroting van de mogelijkheden om de subsidieverlening en eindafrekening te baseren op resultaatsafspraken mogelijk is.

Bron: Naar een effectief EZ-instrumentarium voor ondernemers: helder, samenhangend en toegankelijk Tweede Kamer, 2007 - 2008, 31 200 XIII, nr. 47.

3. Beleidsagenda

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de beleidsagenda van de Industriebrief ingevuld. Het perspectief van hoofdstuk 1 en de beleidsvisie van hoofdstuk 2 leiden tot een aantal uitdagingen voor het te voeren industriebeleid. Deze uitdagingen moeten de komende periode worden opgepakt om een omgeving te creëren, waarbinnen bestaande industriële en dienstverlenende bedrijven zich verder kunnen ontwikkelen. Ook moet deze omgeving nieuwe bedrijvigheid stimuleren, zowel via nieuwe starters, via het aantrekken van buitenlandse investeringen en via de vestiging van hoofdkantoren van internationaal toonaangevende bedrijven in Nederland, zoals recent ook door het kabinet is aangegeven in de brief aan de Tweede Kamer naar aanleiding van het rapport van de Boston Consulting Group over hoofdkantoren¹¹.

Onderstaande tabel geeft een schematisch overzicht van de thema's en knelpunten, zoals die ook naar voren kwamen in de consultatiegesprekken met ondernemers, branches en koepels.

Thema	Knelpunt
1. Onderwijs en arbeidsmarkt	<ul style="list-style-type: none">• Tekorten aan goed personeel, met name bètatechnici op alle niveaus• Aansluiting onderwijs en bedrijfsleven• Toelatingsbeleid buitenlandse werknemers• Flexibiliteit arbeidsmarkt
2. Bereikbaarheid en infrastructuur	<ul style="list-style-type: none">• Fileproblematiek en concurrentiekracht nationale stedelijke netwerken• Bereikbaarheid en kwaliteit binnensteden• Infrastructuur en reconstructie bedrijventerreinen• Aantrekkelijkheid openbaar vervoer
3. Kennis en innovatie	<ul style="list-style-type: none">• Financiële slagkracht en tempo innovatieprogramma's• Continuïteit regelingen• Beperkte aandacht proces- en niet-technologische innovatie• Beperkte focus en massa publiek onderzoek en wisselwerking met bedrijfsleven
4. Ondernemerschap	<ul style="list-style-type: none">• Regeldruk nog steeds hoog, veel nieuwe wet- en regelgeving, geen consistente benadering Rijk en decentrale overheden• Overmatig toezicht en controle• Trage vergunningenprocedures• Verkrijgingskosten subsidies• Administratieve lasten en uitvoering nieuwe fiscale maatregelen (verpakkingenbelasting)• Fiscale concurrentiepositie• Behoud en toename aantal (buitenlandse) hoofdkantoren
5. Internationaal ondernemen	<ul style="list-style-type: none">• Overheidsondersteuning bij internationale oriëntatie (incl. ORET)• Gelijk speelveld• Imago van de industrie in het buitenland
6. Duurzaamheid	<ul style="list-style-type: none">• Lange termijnbeleid en realistisch tempo• Duurzaam inkopen• Emissiehandel, energievoorziening
7. De overheid als klant	<ul style="list-style-type: none">• Complexe en dure aanbestedingsprocedures• Overheid nog geen launching customer

¹¹ Tweede Kamer 2007 – 2008, 31 200 XIII, nr. 56.

De afgelopen jaren is - met onder andere de Industriebrief uit 2004, het Coalitieakkoord en het Beleidsprogramma - al veel beleid in gang gezet om het industriële ondernemingsklimaat te verbeteren¹². Uit oogpunt van beleidsconsistentie wordt dit beleid, dat op draagvlak van ondernemers en werknemers kan rekenen, voortgezet en uitgebouwd. Daarnaast onderneemt het kabinet ook een aantal nieuwe acties om hardnekkige knelpunten in het ondernemingsklimaat aan te pakken en kansen te benutten.

3.2 Invulling beleidsagenda

3.2.1 Onderwijs en arbeidsmarkt

Uitdaging: naar een meer dynamische arbeidsmarkt

De toenemende krapte op de arbeidsmarkt dreigt een rem te zetten op de groeipotentie in de komende jaren. Het aanpassingsvermogen en de flexibiliteit van de arbeidsmarkt zijn niet optimaal met als gevolg dat er in een aantal sectoren tekorten ontstaan. Dit kabinet streeft naar een meer dynamische arbeidsmarkt. Dit betekent ten eerste een verdere verhoging van de arbeidsparticipatie; het volledige potentieel van de Nederlandse beroepsbevolking moet worden benut. Ten tweede is het van belang dat de vaardigheden van de beroepsbevolking aansluiten op de vraag vanuit het bedrijfsleven en dat deze vaardigheden up-to-date blijven. Een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt is een voorwaarde. Daarbij speelt het imago van de industrie ook een belangrijke rol. Het is goed te constateren dat bedrijven en branches hieraan steeds meer aandacht besteden.

Benutten van het arbeidspotentieel

De Commissie Bakker heeft in juni 2008 een advies uitgebracht over welke maatregelen nodig zijn om de arbeidsparticipatie in Nederland structureel te verhogen tot 80% in 2016. De commissie heeft maatregelen onderzocht die ertoe leiden dat mensen meer uren gaan werken. Ook zijn maatregelen ter verbetering van de werking van de arbeidsmarkt met het oog op verbetering van de kwalitatieve matching bekeken. Nog in deze kabinetsperiode moet de basis worden gelegd om die maatregelen te implementeren, die de participatie structureel zullen verhogen en om extra mensen aan de slag te helpen.

Verbeterde procedures voor kennismigranten

Dit kabinet wil Nederland aantrekkelijker maken voor buitenlands talent en streeft naar een selectief uitnodigend arbeidsmigratiebeleid voor de top van de arbeidsmarkt. Dit wordt via de implementatie van "Naar een Modern Migratiebeleid" gerealiseerd. Daarnaast richt het interdepartementale project "Ketenaanpak Kennismigranten" zich op de integrale keten van

¹² Zie Tweede Kamer, 2004 - 2005, 29 826, nr.1; Tweede Kamer, 2006 - 2007, 30 891, nr. 4 en Tweede Kamer, 2006 - 2007, 31 070, nr. 1.

“branding” tot “living”, in aansluiting op het pamflet “Pleisterplaats voor Kennistalent” van onder andere VNO-NCW en het recente advies “Nederland in de Wereld” van het Innovatieplatform.

De sinds eind 2004 operationele Kennismigrantenregeling heeft de toegang voor buitenlandse werknemers al aanzienlijk versoepeld en heeft geleid tot een efficiëntere samenwerking van de IND met bedrijven en kennisinstellingen. Dit kabinet wil hierop voortbouwen en biedt bedrijven en kennisinstellingen die een wezenlijke bijdrage leveren aan de Nederlandse concurrentiepositie en kenniseconomie en de afgelopen jaren hebben bewezen zeer integer met de IND samen te werken, een extra dienstverleningspakket aan. Hiermee kunnen deze bedrijven en kennisinstellingen extra gefaciliteerd worden bij toelating en verblijf van kennismigranten. Bij wijze van proeftuin kan zo vooruit worden gelopen op de implementatie van het Modern Migratiebeleid, waarbij een grotere verantwoordelijkheid wordt neergelegd bij betrouwbare samenwerkingspartners. Besluitvorming over dit extra dienstverleningspakket en andere initiatieven om Nederland aantrekkelijker te maken en gericht talent aan te trekken, vindt nog in 2008 plaats in het kader van het project ‘Ketenaanpak kennismigranten’, als onderdeel van het project ‘Nederland Ondernemend Innovatieland’ en het project Modern Migratiebeleid. De implementatie zal in 2009 plaatsvinden. Hierbij is een adequaat en uitvoerbaar handhavingskader een randvoorwaarde.

Versterken aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt

Om de aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt te verbeteren zal er op het terrein van praktijkleren een intensievere en verdergaande samenwerking tussen het onderwijs en bedrijfsleven moeten komen, waarbij mbo-instellingen de eindverantwoordelijkheid hebben voor het leerproces van de deelnemer. Dit jaar nog worden bestaande initiatieven rond bedrijfsscholen geïnventariseerd. Bij de vormgeving van een nieuw bekostigingssysteem wordt bezien of en hoe rekening kan worden gehouden met de inspanningen van het bedrijfsleven¹³. De samenwerking tussen bedrijfsleven en onderwijsinstellingen wordt ondersteund via de subsidieregeling “Beroepsonderwijs in Bedrijf” en via de fiscale stimuleringsregeling WVA-onderwijs die werkgevers een vermindering geeft van de belasting- en premieafdracht voor verschillende groepen leerlingen en werknemers, die onderwijs en scholing op de werkvloer volgen. Ook het interdepartementale project Leren & Werken gericht op ‘een leven lang leren’ draagt hieraan bij.

Vergroten van het aantal bètatechnici op de arbeidsmarkt

Om tekorten van technici op de arbeidsmarkt tegen te gaan wordt er enerzijds door het kabinet geïnvesteerd om de uitstroom aan bètatechnici uit het onderwijs via het Deltaplan Bèta-Techniek te vergroten. En anderzijds door het oprichten van de Taskforce Technologie Onderwijs en Arbeidsmarkt, die via een regionale aanpak en getrokken door bedrijfsleven, oplossingen zoekt voor de schaarste aan personeel. Hierbij valt te denken aan het verbeteren van

¹³ Zie Tweede Kamer, 2007 - 2008, 27 451 nr. 85.

de interne bedrijfsvoering, bijvoorbeeld door slimmer te werken of mensarm te produceren, en het vergroten van de zij-instroom door zowel te investeren in de reserves op de arbeidsmarkt, als het creëren van goede randvoorwaarden voor aantrekkelijke banen in de bèta en techniek.

3.2.2. Bereikbaarheid en ruimtelijk economisch beleid

Uitdaging: bereikbaarheid via beprijzen, benutten en bouwen ...

Het kabinet investeert fors in de verbetering van de infrastructuur om de bereikbaarheid te verbeteren met een groot pakket dat bestaat uit beprijzen, benutten en bouwen. Tot 2020 wordt circa €14,5 miljard uitgegeven aan capaciteitsuitbreiding van de weginfrastructuur. Het kabinet stuurt na de zomer van 2008 zijn Mobiliteitsaanpak naar de Tweede Kamer. Daarnaast zal de kilometerheffing stapsgewijs worden ingevoerd op alle Nederlandse wegen, vanaf 2011 voor vrachtverkeer en vanaf 2012 voor personenverkeer. De differentiatie naar tijd en plaats zal bijdragen aan de vermindering van de congestie. Het bedrijfsleven heeft hier ook een eigen verantwoordelijkheid. Door vervoersmanagement en slimme logistiek kan veel personen- en goederenvervoer vermeden worden en kan de infrastructuur beter worden benut in de daluren. De Minister van Verkeer en Waterstaat ondersteunt het bedrijfsleven qua management van goederenstromen door middel van het programma duurzame logistiek, waarin het Amerikaanse “Smartway”-concept een belangrijke rol zal gaan spelen. Daarnaast blijft beleidsmatig aandacht nodig voor de innovatiekracht van de logistieke sector om de industrie te ondersteunen in het optimaal vormgeven van haar goederenstromen.

Tot slot is een zorgpunt het trage realisatietempo rondom infrastructurele projecten. De commissie Elverding heeft in april 2008 aanbevelingen gedaan over de mogelijkheden om de besluitvorming over de aanleg van infrastructuur te versnellen. Het streven is de besluitvormingstijd te halveren. Het kabinet neemt de aanbevelingen van de Commissie Elverding over. Na de zomer zal het kabinet een actieplan presenteren waarin de aanbevelingen van de Commissie concreet zijn uitgewerkt.

...versterken regionale sterktes met een nationale uitstraling ...

De Nota Ruimte zet in op versterking van de Ruimtelijke Hoofdstructuur met nationale stedelijke netwerken en nationale landschappen voor een betere economische concurrentiepositie en duurzame ruimtelijke kwaliteit. In dit kader gaat het kabinet samen met de partners in de regio (provincies, bedrijven, kennisinstellingen, regionale ontwikkelingsmaatschappijen) verder met de uitbouw van gebiedsgerichte clusters, die (economisch) van nationale en internationale betekenis zijn. Ook de middelen die Nederland krijgt vanuit de Europese structuurfondsen (inclusief cofinanciering door Rijk en regio gaat het hier om ruim €2,1 miljard in de periode 2007 - 2013) kunnen hiervoor worden aangewend.

Concreet gaat het om:

- de zes gebiedsgerichte Pieken in de Delta-programma's: inclusief cofinanciering door andere overheden gaat het om tenminste €542 miljoen in deze kabinetsperiode.

- de vier sterke regio's uit het Beleidsprogramma: het Programma Randstad Urgent, Brainport Zuidoost-Nederland, Oost-Nederland (voedseltechnologie) en Noord-Nederland (energie). Via de in het Coalitieakkoord gereserveerde middelen (FES) is in deze kabinetsperiode €125 miljoen extra beschikbaar voor de verbetering van het internationale vestigingsklimaat in deze regio's.
- Noord-Nederland, waar vanuit het Zuiderzeelijnpakket €300 miljoen extra beschikbaar is. Daarnaast is er voor delen van Noord-Nederland en Limburg - als matching voor concurrentie in de grensregio's - bedrijfsgerichte investeringssteun mogelijk (IPR).

Programma Randstad Urgent

Om de concurrentie met andere West-Europese regio's aan te kunnen, zetten het Kabinet én de regio zich gezamenlijk in om de meest urgente problemen in de Randstad aan te pakken en de bereikbaarheid, de economische dynamiek en de leefbaarheid te verbeteren. Onderdeel van het Programma Randstad Urgent (PRU) is de lange termijnvisie Randstad 2040. Hiermee wordt gezorgd voor verankering van lange termijn- en duurzaamheidsdenken in het PRU en wordt gezorgd voor een basis onder de projecten, acties en te nemen besluiten op korte termijn. Het kabinet besluit in de zomer over deze Randstadvisie na voorbereiding en afstemming met betrokken partijen en burgers. Voor het Programma Randstad Urgent is een selectie gemaakt van ruim 30 projecten. Om de bestuurlijke drukte te bestrijden, heeft elk project slechts twee bestuurders die verantwoordelijk zijn voor het resultaat. Het programma kent een belangrijke economische component: versterking van de concurrentiepositie van de Randstad. Het gaat daarbij o.a. om het realiseren en goed ontsluiten van grootschalige werklocaties bij de Mainports van Amsterdam en Rotterdam voor de transport en logistieke sector.

Brainport Zuidoost-Nederland

Zuid-Oost Nederland is vanuit Europees perspectief een toonaangevende technologieregio, met zowel wereldwijd opererende ondernemingen als kleinere hoogwaardige toeleveranciers. Speerpunten zijn de kennisassen high tech systemen, life sciences & medische technologie en food & nutrition. Dankzij de programma's uit Pieken in de Delta, de Europese structuurfondsmiddelen en de cofinanciering door provincies en gemeenten kon een aantal veelbelovende regionale initiatieven uitgroeien tot nationale programma's, zoals het BioMedical Materials programma en het innovatieprogramma High Tech Automotive Systems (HTAS). Ook wordt de schaarste aan kenniswerkers aangepakt. Met het project Settlink wordt de informatieverlening aan buitenlandse technici verbeterd. Tenslotte ontwikkelt (Zuid-Oost) Brabant zich steeds meer tot dé vestigingslocatie voor logistieke bedrijvigheid. Dit biedt goede kansen om de Brainport Zuidoost-Nederland uit te breiden met een nieuw kennis- en innovatiecluster rond "zachte" logistieke technologie.

... fysieke ruimte voor werken

Het kabinet zet in op zorgvuldige uitbreiding van het areaal aan bedrijventerreinen en herstructurering van bestaande terreinen. Er wordt alles aan gedaan om de eerste fase van de Tweede Maasvlakte in september 2008 te realiseren. Bij de terreinen Moerdijk en de alternatieven voor de Hoeksche Waard moeten dit jaar stappen worden gezet. De commissie Noordanus komt na de zomer van 2008 met adviezen voor versnelling van herstructurering.

3.2.3 Kennis en Innovatie

Uitdaging: vergroting kennisontwikkeling en benutting van kennis in industrie en aanverwante diensten

De komende jaren wordt stevig ingezet op de verbetering van het innovatief vermogen van industrie en aanverwante diensten. Het basispakket voor innovatie wordt uitgebreid. Daarnaast gaat het kabinet verder met gerichte investeringen in (sleutel)gebieden waarin Nederland internationaal het verschil kan maken. Deze gerichte investeringen zijn ook nodig voor het behoud en aantrekken van hoofdkantoren van internationaal toonaangevende bedrijven¹⁴. Noodzakelijk is het te blijven werken aan een goede wisselwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen, zodat ontwikkelde kennis niet onnodig op de plank blijft liggen.

Basispakket

Uitbreiden WBSO

De WBSO wordt stapsgewijs geïntensiveerd met €39 miljoen in 2009 tot €115 miljoen in 2011. De intensivering voor 2009 wordt gebruikt voor verbreding van de definitie van speur- en ontwikkelingswerk (S&O) met de ontwikkeling van nieuwe diensten door innovatieve toepassing van programmatuur. Voor 2010 en 2011 wordt gedacht aan een impuls voor doorgroeende bedrijven, verdere verbreding van de definitie van S&O, verhoging van het plafond van de WBSO en het aantrekkelijker maken van de regeling voor zelfstandigen.

Innovatiekredieten

Uit de consultatie blijkt dat bedrijven grote behoefte hebben aan een kredietfaciliteit voor risicovolle innovatieprojecten. Zij kunnen voor financiering van dit soort projecten onvoldoende terecht op de kapitaalmarkt. Met de start van het nieuwe innovatiekrediet medio dit jaar wordt in deze behoefte voorzien. Dit betreft een eerste stap met een kredietfaciliteit, die zich richt op kleine en middelgrote bedrijven. Tevens worden de wenselijkheid en de mogelijkheden bezien om het innovatiekrediet uit te breiden voor grotere bedrijven. Voor de eerste stap is momenteel structureel een budget van circa €25 miljoen vrijgemaakt. Bij de begroting voor 2009 wordt een verdere intensivering voorzien, oplopend tot in totaal €50 miljoen per jaar in 2010. De oploop vanaf 2009 wordt deels gefinancierd met de aanvullende post middelen uit het Beleidsprogramma. De hiervoor noodzakelijke budgettaire aanpassingen zullen worden verwerkt in de ontwerpbegroting 2009.

Stimuleren wisselwerking MKB - kennisinstellingen

De succesvolle innovatievoucherregeling wordt voor de periode 2008 tot en met 2010 uitgebreid van 6000 naar 8000 vouchers en bedient alle MKB-bedrijven. Ook kan de voucher worden ingezet voor de kosten, die gemoeid zijn met het aanvragen en verkrijgen van een

¹⁴ Boston Consulting Group, 2008, Hoofdkantoren een hoofdzaak: Tijd voor industriepolitiek nieuwe stijl.

(inter)nationaal octrooi. Het kabinet zal het gebruik van de vouchers op domeinen als duurzaamheid, ICT, sociale innovatie en maatschappelijke thema's verder stimuleren. Hiervoor wordt voor 2008, 2009 en 2010, binnen het geheel van de EZ-begroting, een extra budget van €10 miljoen per jaar vrijgemaakt, zodat jaarlijks circa €30 miljoen beschikbaar is. Dit budget zal verder oplopen tot zo'n €42 miljoen in 2011 en 2012 als de aanvullende post middelen uit het Beleidsprogramma voor de vouchers aan de EZ begroting wordt toegevoegd.

Daarnaast zal vanwege het grote aantal aanvragen voor innovatieprestatiecontracten (IPC's) het budget voor IPC's in 2008 vanuit het geheel van de EZ-begroting eenmalig worden opgehoogd tot circa €32 miljoen. Tevens heeft het kabinet besloten om vanaf 2009 structureel middelen vrij te maken voor IPC's: het budget voor IPC's zal dan geleidelijk oplopen van €10,5 miljoen in 2009 tot €21 miljoen in 2012. Deze intensivering wordt gedekt uit de relevante aanvullende post middelen. Daarnaast beziet het kabinet hoe de activiteiten van het Applicatiecentrum Productietechnologie (ACP) kunnen worden voortgezet binnen het reguliere instrumentarium.

Verbeteren intellectueel eigendom

Nederland zet zich sterk in voor een verdere harmonisatie van het Europese octrooibeleid, met name het tot stand brengen van een Europees geschilbeslechtingsysteem en het gemeenschapsoctrooi. In 2009 moet de toetreding van Nederland tot het Verdrag van Singapore wettelijk geregeld zijn, waarmee een belangrijke uitbreiding en vereenvoudiging van het merkenrecht wordt gerealiseerd.

Innovatieprogramma's op sleutelgebieden

Met de innovatieprogramma's en 2g@there werkt het kabinet aan sterke en internationaal toonaangevende clusters. Inmiddels lopen er acht programma's: Point-One, Food & Nutrition Delta, Waterzuivering, Automotive, Maritiem, Materialen, Chemie/Polymeren en Life Sciences & Gezondheid. Het is nu zaak om deze bestaande programma's verder uit te voeren en door te ontwikkelen. In 2008 speelt dit onder meer bij Point-One. Daarnaast worden in 2008 de mogelijkheden verkend naar een overkoepelend innovatieprogramma in de dienstensector op de gebieden van ICT, logistiek en pensioenen. Ook wordt per innovatieprogramma een internationale strategie opgesteld, gericht op samenwerking met de beste partners in Europa en wereldwijd en het aantrekken van buitenlandse investeringen. De al lopende samenwerkingsverbanden met Eureka en de Joint Technology Initiatives zijn hier onderdeel van. In totaal heeft de overheid inmiddels bijna €400 miljoen gereserveerd voor de innovatieprogramma's en wordt gekeken naar de versterking van deze programma's.

Innovatieprogramma's: maatwerk staat centraal

Voorstellen voor innovatieprogramma's komen tot stand in interactie tussen SenterNovem en het veld, waarbij het veld de leiding heeft. Daar het bevorderen van de innovatiekracht per cluster om verschillende acties vraagt, wijken de programma's onderling sterk af. Bij Life Sciences & Gezondheid is het verkrijgen van financiering een belangrijk knelpunt, bij Point One gaat het veel meer om (internationale) onderzoekssamenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen.

Life Sciences & Gezondheid

Op het gebied van biomedische kennisontwikkeling behoort Nederland internationaal tot de top. De komende vijf jaar wordt fors geïnvesteerd in publiek-private samenwerking op dit gebied. Het doel van het innovatieprogramma Life Sciences & Gezondheid (LS&G) is om deze kennis optimaal te benutten en om te zetten in producten en diensten (o.a. geneesmiddelen, diagnostica en nieuwe behandelmethoden). De life sciences- en gezondheidssector kan hierdoor een belangrijke bijdrage leveren aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken, zoals chronische ziekten en vergrijzing.

Het is de ambitie om de komende tien jaar de omzet van de LS&G sector en het aantal hooginnovatieve LS&G-bedrijven te verdubbelen. Een belangrijk knelpunt in de sector is het verkrijgen van financiering voor de doorgroefase. Hiervoor wordt het innovatiekrediet van het ministerie van Economische Zaken ingezet. Het krediet is zo vormgegeven dat ook voor klinisch risicovolle projecten, zoals de ontwikkeling van geneesmiddelen, een krediet kan worden aangevraagd. De overige punten waar het innovatieprogramma op gericht is, zijn (inter)nationale samenwerking, menselijk kapitaal en coördinatie binnen de sector.

Point-One

Nanoelektronica en geïntegreerde systemen leveren samen essentiële bouwstenen voor de toekomstige samenleving. Om de positie van het Nederlandse bedrijfsleven op deze gebieden te behouden en verder uit te bouwen is het innovatieprogramma Point-One opgezet. Ambitie is onder andere een omzetstijging te realiseren van bedrijven die op dit terrein actief zijn met ruim 30% naar €26 miljard per jaar en 20.000 additionele arbeidsplaatsen, waarvan 8.000 hoog-kennisintensieve arbeidsplaatsen. Centraal in het programma staan valorisatie en het behouden en versterken van de kennisbasis. Daarvoor mikken de partijen actief op het gericht samenbrengen van kennisinstellingen en industrie. Belangrijke markten op dit gebied zijn de automobielenindustrie, medische systemen, luchtvaart, consumentenelektronica en telecommunicatie. Het programma bestaat inmiddels twee jaar en telt inmiddels 73 deelnemende partijen. Van de middelen gaat 34% naar het MKB, 22% naar de kennisinstellingen en 46% naar grote bedrijven. Het ministerie van Economische Zaken heeft voor activiteiten uit het programma Point-One in totaal €190 miljoen gereserveerd voor de periode 2006 - 2011.

Sociale Innovatie

Om het innovatieproces tot volledige wasdom te laten komen is een innovatief klimaat noodzakelijk, waarin volop wordt geïnvesteerd in mens en organisatie, kortom sociale innovatie. Sociale innovatie is de vernieuwing van de arbeidsorganisatie en het maximaal benutten van competenties van medewerkers, gericht op het verbeteren van de (bedrijfs)prestaties en ontplooiing van talent. Dit gebeurt door vernieuwingen op het gebied van management, organisatie en arbeid in bedrijven, organisaties en instellingen. Door het optimaal inzetten van (potentieel) arbeidskapitaal via flexibel organiseren, dynamisch managen en slimmer werken stijgt de arbeidsproductiviteit.

Het Innovatieplatform en het Ministerie van Economische Zaken zijn al enige jaren bezig om met behulp van creatieve en flexibele instrumenten als innovatievouchers en innovatieprestatiecontracten en met gerichte intermediairs als Syntens, SenterNovem en het Nederlands Centrum voor Sociale Innovatie (NCSI) bedrijven en organisaties op dit gebied een

impuls te geven. In lijn met de ambities uit het rapport “Nederland in de wereld”¹⁵ geven EZ en het Innovatieplatform ook de komende jaren extra aandacht aan dit zogeheten ‘slimmer werken’ om uiteindelijk het aantal bedrijven dat daartoe een impuls krijgt, zichtbaar en beslissend te vergroten.

Creatieve industrie

Het lopende impulsprogramma voor de creatieve industrie¹⁶ is tijdelijk en experimenteel van aard en loopt van 2005 tot eind 2008. Mede naar aanleiding van de evaluatie zullen betrokken bewindslieden bepalen of er aanleiding is voor een vervolg. Daarnaast is SenterNovem in het kader van de innovatieprogramma's begonnen met een eerste verkenning op het gebied van de creatieve industrie.

3.2.4 Ondernemen

Uitdaging: een vestigingsklimaat dat aantrekkelijk is voor bedrijven om te starten, zich te vestigen en door te groeien

Uitdaging is de dynamiek in het bedrijvenbestand te vergroten, via meer starters, doorgroeiërs en snelle groeiers én ook via het aantrekken van buitenlandse bedrijven. Ook als het gaat om het vasthouden en aantrekken van buitenlandse hoofdkantoren in Nederland is een aantrekkelijk vestigingsklimaat essentieel. Daarnaast dient de overheid zorg te dragen voor een concurrerend vestigingsklimaat door verbetering van de omstandigheden voor ondernemers, zoals het verbeteren van de werking van de kapitaalmarkt, het scheppen van een gunstig fiscaal klimaat en het verminderen van de regeldruk.

Meer (door)groeiers

Niet veel ondernemers maken de stap naar het werkgeverschap. Veel ondernemers blijven een zelfstandige zonder personeel. De relatief lagere groeiverwachting van starters zou te maken kunnen hebben met de verplichtingen, die samenhangen met het aannemen van personeel. De kosten om aan verplichtingen te voldoen, zijn vanwege de schaalgrootte voor kleine bedrijven relatief veel omvangrijker dan voor grote bedrijven. Na de zomer van 2008 zal het kabinet de Tweede Kamer informeren over de bevindingen en de mogelijkheden, die het ziet om het aannemen van het eerste personeel en de doorgroei van bedrijven te bevorderen.

Regeldruk die samenhangt met doorgroei vloeit vooral voort uit uitvoerende taken die de overheid bij de werkgever heeft neergelegd wanneer er personeel wordt aangenomen. Voorbeelden zijn de belasting- en premieafdrachten (loonadministratie) en de (verplichte) uitvoering van levensloop-, spaarloon- en pensioenregeling voor het personeel. Het

¹⁵ Innovatieplatform, Nederland in de wereld, Versterken van de concurrentiekracht voor de toekomst van Nederland (2008).

¹⁶ www.cultuureconomie.nl.

terugleggen van deze uitvoerende taken van de werkgever naar de overheid of de werknemer kan ondernemers minder terughoudend maken bij het aannemen van personeel.

In aanvulling hierop kan specifiek voor kleine of startende ondernemingen overwogen worden een verlicht regime te introduceren, dat ook recht doet aan de werknemerspositie. Een aangrijpingspunt voor een dergelijk regime betreft de risico's, die overheid heeft neergelegd bij de werkgever. Gedacht hierbij kan worden aan het wegnemen van risico's ten aanzien van benodigde werkplekaanpassingen bij het in dienst nemen van jonggehandicapten en het beperken van het maximum voor kleine bedrijven bij de hoogte van de WGA-premie.

Drempels voor doorgroei door afspraken van sociale partners en/of branches

Niet alleen de overheid kan een steentje bijdragen aan de vermindering van regeldruk. Veel van de verplichtingen voor werknemers, die op de werkgever rusten vloeien, voort uit CAO's en/of andere sectorale- en branchespecifieke afspraken. Zo kunnen ondernemingen via CAO's met bovenwettelijke verplichtingen voor bijvoorbeeld verlof, ziekte en arbeidsongeschiktheid van hun werknemers worden geconfronteerd. Zo kent 75% van de CAO's verlofregelingen zonder wettelijke basis, 60% van de CAO's heeft bovenwettelijke aanvullingen in geval van ziekte en 40% bij arbeidsongeschiktheid. Kleine ondernemingen ondervinden hier disproportioneel veel last van.

Meer snelle groeiers

Nederland heeft in vergelijking met omringende landen als het Verenigd Koninkrijk, Denemarken en ook de VS weinig snelgroeiende bedrijven. Juist deze bedrijven leveren een forse bijdrage aan innovatie, werkgelegenheid en productiviteit. Nog dit jaar wordt - op initiatief van het ministerie van Economische Zaken en het Innovatieplatform - het programma 'Groeiversneller' opgezet. Dit programma richt zich op Nederlandse bedrijven, die de potentie hebben een forse groeiversnelling te realiseren. De doelstelling van het programma is om 100 bedrijven in een periode van 5 jaar te ondersteunen bij het realiseren van een omzetgroei van enkele miljoenen per jaar tot tenminste €20 miljoen.

Aantrekkelijke fiscale arrangementen voor de industrie en toeleveranciers

De afgelopen jaren is gewerkt aan de versterking van het Nederlandse vestigingsklimaat en verdere lastenverlichting voor het bedrijfsleven. In de fiscale wetgeving zijn forse verbeteringen doorgevoerd, zoals de verdere verlaging van het tarief van de vennootschapsbelasting (VpB) naar 25,5%; een zeer concurrerend tarief ten opzichte van ons omringende landen. Verder is dit jaar het tarief van de onderste schijven van de vennootschapsbelasting verlaagd. Daarnaast - en vooral aantrekkelijk voor de veelal kleinere toeleveranciers - is in de inkomstenbelasting een 10%-winstvrijstelling voor MKB-bedrijven geïntroduceerd. Verder worden opbrengsten van octrooien in de zogenoemde octroobox met een verlaagd VpB-tarief van 10% procent belast. Tot slot is het voornemen om een rentebox met een tarief van 5% in te voeren ter goedkeuring voorgelegd aan de Europese Commissie.

De komende jaren zullen veel familiebedrijven worden geconfronteerd met de problematiek van bedrijfsoverdracht. De Staatssecretaris van Financiën heeft recent aangekondigd de

Successiewet te willen herzien. De bijna 150 jaar oude wet zal worden vereenvoudigd en gemoderniseerd. Belangrijk onderdeel van de nieuwe regelgeving is het behouden van de faciliteit om (familie)bedrijven te kunnen voortzetten. Op dit moment is de regelgeving hieromtrent echter uiterst gecompliceerd en versnipperd. Door alle regels onder te brengen in één hoofdstuk in de wet zal de regelgeving overzichtelijker worden. Ook hier is verdere vereenvoudiging belangrijk. Zo zal bijvoorbeeld de conserverende aanslag worden afgeschaft.

Merkbaar minder regeldruk voor ondernemers

Het kabinet wil merkbaar minder regeldruk en kiest, voortbordurend op de uitkomsten van o.a. de commissie Stevens, voor een probleemgerichte aanpak, waarbij de beleving van de ondernemer centraal staat. Dit moet leiden tot een additionele reductie van de administratieve lasten met 25% en een vermindering van de lasten uit toezicht en van de nalevingskosten. Ook zet het kabinet zich met kracht in voor het realiseren van 25% minder administratieve lasten op EU-regels in het kader van het EU-programma "Better Regulation".

In het Plan van Aanpak Regeldruk Bedrijven, dat het kabinet in de zomer van 2007 heeft opgesteld, is een werkprogramma opgenomen met concrete problemen, die het kabinet de komende jaren wil oplossen. Deze problemen zijn in kaart gebracht op basis van klachten van ondernemers. Momenteel wordt er gewerkt aan zo'n 22 concrete dossiers, zoals de betaling van auteursrechten, het toegankelijker en transparanter maken van aanbestedingsprocedures, certificering en normalisatie, de loonaangifte, de eerstedagsmelding, en de doorlooptijd van bestemmingsplannen. Ook hebben fundamentele verkenningen plaatsgevonden voor de bouw- en transportsector.

Behalve via de aanpak van concrete dossiers zet het kabinet ook in op de verbetering van procedures en de verhoging van de kwaliteit van overheidsdienstverlening. De ministeries van VROM en V&W hebben het aantal bedrijven, dat onder de algemene milieuregels valt, uitgebreid. Hiertoe is het Activiteitenbesluit op 1 januari 2008 in werking getreden. Dit betekent dat voor 37.000 bedrijven de milieuvergunning is vervallen en er 1300 minder Wvo-vergunningen nodig zijn. Recent is gestart met de tweede fase van dit project. Doel hiervan is om (nog) meer vergunningplichtige inrichtingen onder het Activiteitenbesluit te brengen. Vergunningsprocedures moeten verder sneller verlopen, onder andere door bij meer vergunningen de "lex silencio" in te voeren en door de bundeling van vergunningen, zoals bij de omgevingsvergunning, de horecavergunning en de evenementenvergunningen. Ook zal het Gebruiksbesluit worden vereenvoudigd.

Verder wil de overheid meer duidelijkheid verschaffen over de van toepassing zijnde regels via www.antwoordvoorbedrijven.nl. Deze website, die voor de zomer van 2008 van start gaat, wordt dé ingang voor alle vragen van ondernemers aan de overheid en biedt branchegerichte informatie over wet- en regelgeving, vergunningsvereisten, subsidies, toezicht en belastingen.

Toegankelijke kapitaalmarkt voor ondernemers

Om de toegankelijkheid en beschikbaarheid van kapitaal ten behoeve van meer risicovolle en innovatieve investeringen te vergroten wordt het plafond van de borgstellingsregeling voor het

MKB (de BBMKB) verhoogd naar €730 miljoen, wordt de toepassing van de BBMKB voor internationaal ondernemen verruimd, worden microkredieten geïntroduceerd en wordt het investeren als “informele investeerder” aantrekkelijker gemaakt.

3.2.5 Internationaal ondernemen

Uitdaging: een industrie die inspeelt op internationale markten en internationaal excelleert

De industrie bevindt zich overwegend in een mondiaal krachtenveld. Daarin geldt de noodzaak om internationaal in de top te staan. Verdere internationalisering van de industrie is cruciaal. Een belangrijk potentieel voor verdere internationalisering van het Nederlandse bedrijfsleven blijft nu onbenut. Met name de positie van het MKB kan worden versterkt. Dit vergt pro(actie)ve ondersteuning van de overheid, zowel op de nabije en ontwikkelde markten (traditionele afzetmarkt van het Nederlandse MKB) als op de opkomende markten en ontwikkelingslanden. Het gaat hierbij om overheidsondersteuning bij internationale oriëntatie, het wegnemen van ongewenste verstoringen in het internationale speelveld en het bevorderen van het imago van het Nederlandse bedrijfsleven, waaronder de industrie, in het buitenland¹⁷.

Overheidsondersteuning bij internationale oriëntatie

Het kabinet zorgt voor een uitstekende basisdienstverlening, die naast het verstrekken van informatie, bestaat uit het stimuleren van het starten op buitenlandse markten (onder andere door het programma prepare2start). Extra inzet wordt geleverd op die gebieden waar Nederland (waaronder de industrie) sterk in is. Zo worden bijvoorbeeld de innovatieprogramma's via de programmatische aanpak 2g@there voorzien van een internationale dimensie. Het kabinet zet zich, via het postennet, ook nadrukkelijk in voor betere dienstverlening aan Nederlandse bedrijven in het buitenland. Daarbij zal ook duidelijk worden gecommuniceerd welke diensten bedrijven van het postennet kunnen verwachten.

Creëren van een gelijk speelveld

Bedrijven worden in opkomende economieën vaak geconfronteerd met een ongelijk speelveld en een wezenlijk andere verhouding tussen de private en publieke sector dan in Westerse markten. Met name het MKB loopt op de nabije en ontwikkelde markten aan tegen niet transparante wet- en regelgeving. Het kabinet werkt mee aan het wegnemen van marktimperfecties in het streven naar een zo gelijk mogelijk speelveld. Via het loket ‘Crash Team Oneerlijke Concurrentie’¹⁸ kunnen bedrijven melding maken van oneerlijke concurrentie die zij in het buitenland ondervinden en via het loket ‘Solvit’¹⁹ van verkeerde toepassing van Europese regels door overheidsinstanties. Naast de overkoepelende handelspolitieke afspraken in EU- en WTO-verband, maakt Nederland gebruik van actieve bilaterale economische diplomatie om marktimperfecties weg te nemen.

¹⁷ Zie Tweede Kamer, 2007 - 2008, 31 380, nr. 1.

¹⁸ www.crashteamoneerlijkeconcurrentie.ez.nl

¹⁹ www.solvit.ez.nl

Bevorderen van het imago van de industrie in het buitenland

Het kabinet stelt het Nederlandse bedrijfsleven in staat internationaal kansen te benutten door Nederland internationaal te profileren. Enerzijds door economische missies en actieve economische diplomatie, anderzijds door Nederland internationaal te promoten. Het kabinet pakt de handschoen op om een visitorsprogramma op te zetten en in het kader van de EVD Holland Branding Strategie “Pioneers in International Business” een programma voor Dutch Diaspora vorm te geven. De “Make the World Orange Contest” wordt na de zomer gelanceerd. Met deze ‘branding’ profileert Nederland zich als een open economie die internationaal opereert en ondernemend, vindingrijk en kennisintensief is. Deze boodschap wordt in samenwerking met het postennet, de betrokken ministeries, het departementale netwerk van (semi)publieke organisaties en het (georganiseerde) bedrijfsleven uitgedragen.

Internationaal ondernemen en ontwikkelingshulp

Per 1 januari 2009 gaat een aangepaste ORET-regeling van start waarin ontwikkelingsrelevantie wordt bevorderd door de wensen van ontwikkelingslanden te combineren met de kennis en kunde van het Nederlands bedrijfsleven om zo de ideale mix te krijgen waar alle partijen bij gebaat zijn. Door een duidelijke focus op sectoren en landen kunnen bedrijven hun ontwikkelkracht voor goede projecten effectief inzetten en zullen meer relevante projecten door de Nederlandse overheid worden ondersteund met ontwikkelingshulp.

3.2.6 Duurzaamheid

Uitdaging: naar een duurzame en concurrerende industrie

Bedrijven onderschrijven de noodzaak en kansen van duurzaamheid. Het kabinet richt zich op het combineren van milieudoelstellingen met het versterken van de concurrentiekracht van bedrijven. Het gaat daarbij om een goede afweging tussen de economische, sociale en milieubelangen, met behoud van een internationaal gelijk speelveld. Uitgangspunt is dat bij de invoering van Europese regelgeving er in beginsel geen nationale koppen op de Europese regels worden gezet, tenzij een specifiek Nederlands probleem daarom vraagt²⁰.

EU duurzaam industriebeleid

De Europese Commissie is voornemens in juni 2008 een actieplan over Duurzaam Produceren en Consumeren en Duurzaam Industriebeleid te presenteren. Naar verwachting zal het bevorderen van duurzame productie en consumptie en het omzetten van uitdagingen op het gebied van klimaat en milieu in economische kansen de overkoepelende doelstelling van het actieplan zijn. In die context wil de Commissie inzetten op de ontwikkeling van betere producten, stimulering van slimmer consumeren en efficiënt produceren. Daarnaast zal in het actieplan aandacht uitgaan naar het internationale speelveld voor de industrie. Ten aanzien van betere producten zal de Commissie zich waarschijnlijk richten op het verbeteren van energie- en milieuprestaties van producten op de interne markt door een raamwerk te creëren van minimumeisen, het hanteren van dynamische benchmarks en labelling van

²⁰ Tweede Kamer, 2005 - 2006, 29 515, nr. 143.

consumentenproducten op communautair niveau. Slimmer consumeren zal de Commissie naar verwachting pogen te stimuleren door er bij lidstaten op aan te dringen meer gebruik te maken van fiscale prikkels en duurzaam inkopen. Efficiënt produceren zal mogelijk gaan over resource efficiency en het ontwikkelen van een beleidskader voor de eco-industrie. Op het internationale vlak tenslotte zal de Commissie in de context van een internationaal klimaatakkoord een bijdrage willen leveren aan het bevorderen van duurzaam produceren en consumeren buiten de EU.

Emissiehandel

De Europese Commissie heeft in januari 2008 voorstellen gedaan voor aanpassingen van het Europese emissiehandelssysteem (ETS) vanaf 2013. Deze moeten leiden tot een reductie van de CO₂-uitstoot van 20 procent in 2020 ten opzichte van 1990. Nieuw in het voorstel is dat vanaf 2013 één emissieplafond voor de gehele EU geldt en meer sectoren, zoals aluminium en petrochemie, uit de industrie onder dit systeem zullen vallen. Daarnaast is vanaf 2013 het veilen van emissierechten in de EU het uitgangspunt.

Het kabinet geeft nog deze kabinetsperiode (bij voorkeur voor eind 2009) duidelijkheid over de bestemming van de opbrengsten uit de ETS-veiling. Dit kabinet heeft in het Duurzaamheidsakkoord aangegeven dat het de overheid gaat om veilen als beste allocatiemechanisme en niet primair om veilen als inkomstenbron. Bij een besluit over de bestemming van de veilingopbrengsten moet dan ook oog worden gehouden voor de lasten voor burgers en bedrijven, mede met het oog op de gewenste zekerheid voor de investeerder. Een eerlijk speelveld binnen en buiten de EU voor burgers en bedrijven is hierbij een belangrijk uitgangspunt, zodat er niet in Nederland ten opzichte van andere landen een onevenredige belasting van burgers en bedrijven ontstaat. In de concept-richtlijn ETS is opgenomen dat er mogelijkheden komen om aan energie-intensieve sectoren die mondiaal concurreren gratis rechten toe te kennen danwel om grensmaatregelen toe te passen. Het kabinet zet er op in dat ook over dit Europese kader zo snel mogelijk duidelijkheid komt.

Bijzondere aandacht is nodig voor het voorkómen van concurrentienadelen bij mondiaal concurrerende, energie- en uitstootintensieve bedrijven ten opzichte van concurrenten in landen die geen vergelijkbare klimaatinspanning leveren. Daartoe onderzoekt de Europese Commissie op dit moment welke sectoren aan te merken zijn als mondiaal concurrerende, energie-intensieve sectoren. De Europese Commissie heeft voorgesteld om eind juni 2010 vast te stellen welke energie-intensieve sectoren mondiaal concurrerend zijn. Zij zal in 2011 met voorstellen komen hoe hiermee om te gaan. Ook het kabinet voert eigen onderzoek uit waarbij naar de specifieke Nederlandse situatie wordt gekeken. De Europese Commissie heeft maatregelen voorgesteld die voor deze specifieke sectoren in Europees verband genomen kunnen worden, zoals het gratis weggeven van rechten (in plaats van veilen) en grensmaatregelen gericht op een gelijk speelveld.

Duurzaamheidsakkoord/ MJA 3

Bijna de gehele Nederlandse industrie zal zich aansluiten bij het nieuwe convenant Meerjarenaafspraken energie efficiency (MJA3). Naast afspraken over verbeteren van de energie efficiency in het proces en in de keten met 30% in de periode 2005 - 2020 zullen deze bedrijven (indien mogelijk en nuttig) ook een lange termijn-visie en een strategisch plan ontwikkelen. De werkhypothese voor deze strategische plannen, de zogeheten routekaarten, is 50% energie efficiency verbetering in 2030. In het werkprogramma Schoon en Zuinig is hierover aangekondigd dat er budget beschikbaar is voor ten minste 10 van deze strategische studies. Op basis van visie en plan worden vervolgens lange termijn afspraken gemaakt tussen bedrijven, onderzoeksinstituten en de overheid over uitvoering en uitrol.

Fiscale vergroening

Vanuit het industriebeleid is het van belang dat de gevolgen voor de concurrentiepositie van de Nederlandse industrie duidelijk meewegen in de beslissingen over verdere fiscale vergroening. Van belang is tevens dat de onderlinge samenhang tussen verschillende instrumenten terdege in ogenschouw wordt genomen. De opbrengsten van eventuele vergroeningsmaatregelen dienen zo teruggesluisd te worden dat hierdoor per saldo geen lastenverzwaring voor het bedrijfsleven optreedt.

Positieve prikkels duurzaamheid

Het bedrijfsleven heeft een sleutelpositie bij het verbeteren van het milieu. In het verleden is forse milieuwinst geboekt door technologische oplossingen. Het kabinet zet in op de ontwikkeling en toepassing van eco-efficiënte innovaties om te komen tot een duurzame samenleving, waarin een krachtige economie samengaat met een schoon milieu. Zo stimuleert het kabinet de ontwikkeling van de “biobased economy”²¹. Het kabinet stimuleert de ontwikkeling en toepassing van schone technologieën door financieel-economische instrumenten. Dit betreft fiscale stimulering om milieuvriendelijke investeringen financieel aantrekkelijker te maken. Voorbeelden zijn de energie-investeringsaftrek (EIA), de milieu-investeringsaftrek (MIA), vrije afschrijving milieu-investeringen (VAMIL) en de regeling Groenprojecten (“Groen Beleggen”). Met deze regelingen is jaarlijks circa €250 miljoen belastinggeld gemoeid. Dit bedrag lokt jaarlijks private investeringen in bedrijfsmiddelen en projecten uit van gemiddeld zo'n €6 miljard. Daarnaast stimuleert het Programma Milieu en Technologie (ProMT) de ontwikkeling en toepassing van milieutechnologie in het industriële MKB.

Stimuleren van Cradle to Cradle (C2C)

Cradle to Cradle biedt de overheid, bedrijven, kennisinstellingen én burgers de mogelijkheid gezamenlijk een concrete invulling te geven aan duurzame ontwikkeling. C2C-producten moeten, wanneer ze eenmaal worden afgedankt, volledig uit elkaar te halen zijn, zodat de elementen kunnen worden teruggegeven aan biologische of technische kringlopen. Nederland

²¹ Tweede Kamer 2007 - 2008, 29 575, nr. 16.

heeft de potentie om zich te positioneren als C2C-economie. Een succesvolle aanpak van het Cradle to Cradle concept vraagt om een publiek-private aanpak waarin kennis, innovatie en ondernemerschap worden gebundeld. Het kabinet beziet in het kader van het project Nederland Ondernemend Innovatieland de mogelijkheden om in interdepartementaal verband een maatschappelijk innovatieprogramma op dit vlak te starten.

Energierapport Toekomst Energie

Energie is heel belangrijk. We moeten er op kunnen rekenen dat het licht blijft branden en dat de benzine betaalbaar blijft. En we weten dat we energie schoon en zuinig moeten toepassen om klimaatverandering tegen te gaan. Er moeten alternatieve energiebronnen komen die duurzaam, schoon, en betaalbaar zijn, zowel voor burgers als bedrijven. De grote uitdaging voor Nederland is om een energievoorziening in te richten die structureel betrouwbaar, betaalbaar en schoon is. Meer dan ooit wordt van de overheid verwacht dat zij met een brede en krachtige energievisie komt, gekoppeld aan een concrete beleidsagenda: het Energierapport. Deze energievisie en -agenda geeft de beleidslijnen en -activiteiten rond energie samenhang en richting: van splitsingsdebat tot aansluitproblematiek, van gasrotonde tot zonnecel. Er worden drie lijnen uitgezet: centrale infrastructuur, decentrale infrastructuur en Europa.

3.2.7 De overheid als vragende partij

Uitdaging: innovatie en duurzaamheid via een krachtige overheidsvraag

De overheid kan als vragende partij innovatie en duurzaamheid stimuleren via inkoop, aanbestedingstrajecten en het tenderen van maatschappelijke vraagstukken. De industrie vindt dat op al deze terreinen de rol van de overheid versterkt moet worden, onder andere via heldere criteria, eenvoudige (aanbestedings)procedures en via een overheid die als vragende partij echt innovaties in de markt uitlokt. Concreet wordt dit uitgewerkt op vier terreinen:

- Maatschappelijke innovatieprogramma's.
- Overheid als launching customer en duurzaam inkoper
- SBIR
- Aanpassing aanbestedingsregels.

Maatschappelijke innovatieprogramma's

Het kabinet is in het kader van het project Nederland Ondernemend Innovatieland van start gegaan met het opstellen van maatschappelijke innovatieagenda's, waarin een verbinding wordt gelegd tussen het benutten/uitbouwen van economische sterktes en het oplossen van maatschappelijke problemen, zoals klimaat, energie, zorg, onderwijs en veiligheid.

Onderdeel van de maatschappelijke innovatieagenda's is dat de kennis die beschikbaar is bij universiteiten en kennisinstellingen sterker wordt gericht op bijdragen aan maatschappelijke uitdagingen. Bedrijven worden uitgedaagd om hun expertise in te zetten bij het vinden van

oplossingen voor complexe maatschappelijke vraagstukken. Regelgeving of andere obstakels worden aangepakt om de innovatiedrempels die er binnen de sectoren bestaan te slechten. Het kabinet start dit najaar met innovatieprogramma's op de gebieden zorg, energie, water, onderwijs en veiligheid. Binnen het thema water zijn onlangs twee projecten van start gegaan: Flood Control 2015 (kustbewaking) en Building with nature (ecodynamisch ontwerpen). Dit zijn goede voorbeelden van projecten waar overheid, kennisinstellingen en het bedrijfsleven de handen ineen hebben geslagen.

Launching customer

De overheid heeft als grote inkoper invloed op de markt en het kabinet wil deze positie meer dan nu het geval is benutten voor het bevorderen van innovatie: als klant de markt prikkelen innovatieve producten te ontwikkelen. Dit is geen nieuw terrein; er zijn reeds Nederlandse voorbeelden en op sommige markten wordt al langere tijd ervaring opgedaan zoals bij infrastructuur, defensie en ICT. De belangrijkste acties, die deze kabinetsperiode op de rol staan, zijn de volgende. Ten eerste het ontsluiten van de nu verbrokkelde informatie en kennis op relevante gebieden en het toesnijden op het bevorderen van innovatie zoals aanbesteding, intellectueel eigendom, risicomanagement en vraagstelling door het opzetten van een expertisenetwerk. Daarbij gaat het om passieve en actieve kennis, met andere woorden: een gereedschapskist en het kunnen benaderen van experts. Bij de opzet wordt zowel gekeken naar de reeds opgebouwde expertise, die aanwezig is bij de overheid, als naar de opvatting van de markt over welke elementen van belang zijn om gestimuleerd te worden innovatieve producten te ontwikkelen. Ten tweede het voor het inkopen operationaliseren van innovatiebevordering door middel van ontwikkeling van criteria ten behoeve van categoriemanagement (het opdelen van overheidsinkoop in verschillende categorieën en het daarvoor opstellen van een inkoopstrategie). Dit is vergelijkbaar met het opstellen van criteria voor duurzaam inkopen. De derde actie is het operationaliseren van launching customerschap door dit te gebruiken als instrument om doelstellingen binnen de maatschappelijke innovatieagenda's te realiseren.

Duurzaam Inkopen

De Rijksoverheid heeft als ambitie om in 2010 bij 100% van haar inkopen duurzaamheid mee te nemen. Voor provincies en waterschappen is dit 50%. De gemeenten streven naar 75% in 2010 en 100% in 2015. Het programma Duurzaam Inkopen stimuleert overheden om milieu- en sociale aspecten mee te nemen bij de inkoop van producten en diensten. Het programma loopt tot 2010. Om duurzaam inkopen in de praktijk te brengen en de duurzaamheid van een inkoop meetbaar te maken, ontwikkelt SenterNovem in opdracht van het ministerie van VROM duurzaamheidscriteria. Overheden kunnen die criteria en bijbehorende bestekteksten bij hun inkopen en aanbestedingen gebruiken om zo invulling te geven aan de doelstelling voor duurzaam inkopen. De criteria komen tot stand in overleg met diverse marktpartijen en inkoopdeskundigen.

SBIR

De overheid kan als opdrachtgever grensverleggende ideeën van bedrijven uitlokken voor het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. Dit is de kern van de SBIR-methode, die in de

Verenigde Staten al 25 jaar bestaat en daar zeer succesvol is. In de afgelopen jaren zijn door verschillende departementen pilots uitgevoerd. Dit kabinet wil de SBIR-methode per 2008 structureel verankeren. Dit wordt uitgewerkt als onderdeel van het interdepartementale project 'Nederland Ondernemend Innovatieland'.

Verlagen drempels deelname aan aanbestedingen

De aanbestedingsregels in Nederland zijn een lappendeken aan regels en aanbestedingsprocedures geworden. In 2009 treedt een forse herziening van de regelgeving in werking, waardoor de administratieve lasten worden verlaagd en het eenvoudiger wordt om aan een aanbesteding deel te nemen. Zo hoeven bedrijven niet meer een hele papierwinkel aan formulieren op te sturen, maar kunnen zij via een standaardformulier aangeven dat ze aan de gestelde eisen voldoen. Aanbestedende diensten worden verplicht gebruik te maken van informatie uit openbare registers en mogen deze informatie niet meer aan de ondernemers vragen. Daarnaast moeten aanbestedende diensten aanbestedingsdocumenten gratis ter beschikking stellen. Bedrijven kunnen aanbestedingen makkelijker vinden, omdat de aanbestedingen verplicht moeten staan op één website, te weten TenderNed. Tenslotte mogen er geen hogere eisen aan combinaties worden gesteld dan aan één enkele ondernemer. Hierdoor hebben kleine bedrijven meer kans als ze gezamenlijk inschrijven op een opdracht.

4. Tot slot

De industrie is een belangrijke motor achter de economische ontwikkeling in Nederland. De industrie is ook van belang voor haar bijdrage aan het oplossen van maatschappelijke uitdagingen. De Nederlandse industrie staat er goed voor en heeft volop perspectief voor de toekomst. Een toekomst, die dit kabinet als innovatief en ondernemend, internationaal onderscheidend en duurzaam voor zich ziet. Om dit toekomstperspectief te verwezenlijken, moet een aantal belangrijke knelpunten worden aangepakt, door de industrie en de overheid gezamenlijk. Van onderwijs en innovatie tot duurzame productie en bereikbaarheid.

Hoewel bedrijven primair zelf aan zet zijn om dit perspectief te verwezenlijken, neemt dit kabinet haar verantwoordelijkheid met een krachtig industriebeleid. Dit is meer dan alleen zorgen voor uitstekende randvoorwaarden via een concurrerend vestigingsklimaat. Het gaat ook om oog hebben voor verscheidenheid, waardoor recht gedaan wordt aan verschillen tussen bedrijven en sectoren waar dat noodzakelijk is.

Dit uit zich in de beleidsagenda, waarin het kabinet aangeeft welke maatregelen er nodig zijn om de industrie in staat te stellen dit perspectief te bereiken. Enerzijds door het consistent voortzetten en uitbouwen van beleid dat de afgelopen jaren is in gang gezet en op een breed draagvlak kan rekenen. Anderzijds door enkele nieuwe accenten te leggen en op ingezette trajecten tempo te maken, zoals voor het aanbod van personeel, innovatie en ondernemerschap en duurzaamheid.

Met deze industriebrief geeft het kabinet vorm aan het realiseren van een innovatieve, duurzame en internationale industrie. Een industrie die een wereld van oplossingen biedt.

Bijlage 1. Procesbeschrijving

In het kader van de totstandkoming van deze Industriebrief heeft Berenschot een aantal zogenaamde boardroomsessies georganiseerd. Hieraan hebben vertegenwoordigers van ruim 130 bedrijven uit diverse sectoren deelgenomen. Parallel daaraan hebben vertegenwoordigers van een groot aantal branche organisaties en bedrijven hun visie en ideeën in een of meer gesprekken en in sommige gevallen ook schriftelijk ingebracht.

Wij willen hen bedanken voor hun waardevolle bijdragen.

Deelnemende bedrijven aan boardroomsessies

Meubel textiel en papier

Sappi Nijmegen
Norske Skog Parenco B.V.
Koninklijke VNP
BV Van Gaasbeek & Van Tiel
B.V. Textielfabrieken H. van
Puijenbroek
Teurlinx & Meijers B.V.
Hulshof Leer
Koninklijke Ten Cate nv
Leolux Meubelfabriek B.V.
Meubi-Trend Oss B.V.
Vroomshoop Meubelen B.V.
Contour Industrial Design Solutions

Zakelijke dienstverlening

ABU
Berenschot B.V.
Brunel International NV
Cap Gemini
Getronics NV
LogicaCMG B.V.
Mazars Paardekooper Hoffman
Philips Business Communications
Randstad Holding N.V.
Sylis Nederland B.V.
Unit4 Agresso

Bouw en Netwerken

Arcadis N.V.
Atelier Dutch
College Bouw Zorgvoorzieningen
De Vries Trappen
Ecofys
Electrabel Nederland N.V.
Gasunie
Kema T&D Testing Services

Koninklijke KPN N.V.
Regieraad bouw
Siemens Nederland B.V.
Strukton Groep NV
VBI B.V.
VBK Beheer BV

Creatieve/culturele sector

AD NieuwsMedia B.V.
Fabrique
Joh. Enschedé B.V.
JVH gaming B.V.
Koninklijke Swets & Zeitlinger
Holding N.V.
Mojo-concerts
Premsela
Roto Smeets NV
Sanoma Uitgevers BV
Thieme GrafiMedia Groep B.V.
PCM Holding B.V.

Transportmiddelen

Imtech Marine & Offshore
Terberg Benschop
Damen Shipyards Group N.V.
Alewijnse Holding B.V.
Scania Nederland B.V.
Netherlands Car B.V.
Federatie Holland Automotive
VDL Bova B.V.
IHC Merwede B.V.
Koni
Vlastuin Group B.V.
Stork Aerospace

Rubber- Kunststof en Metaal (producten)

Contour-Thavo
Eriks BV
Helvoet Holding N.V.
HTP Tooling
Koninklijke Nedschroef Holding N.V.
MCB Nederland B.V.
Meijer Plaatbewerking
Skil International Holding B.V.
Van Berlo
Vekoma

High Tech Systems

ASML Holding N.V.

Assembleon
Chess Beheer
FEI Company
Hembrug
Nucletron
Océ N.V.
PANalitical
Philips Medical Systems
Singulus
Thales Nederland B.V.
Vado Beheer
Vialis
Krohne

Food

Bakkersland Groep B.V.
Bolletje B.V.
Cargill
Coroos International N.V.
Federatie Nederlandse
Levensmiddelenindustrie
Frugi Venta
LTO Nederland Glaskracht
LTO Noord
Nederlandse Zuivel Organisatie
Perfetti Van Melle N.V.
Plantum
Van Drie Group
Vrumona B.V.
FND

Banken en verzekeraars

Cordares
FGH Bank N.V.
ING Group
Marsh BV
Menzis
Stater Nederland B.V.
Theodoor Gilissen Bankiers
VGZ IZA

Vervoer en Logistiek

CBRB
Ceva Logistics
DSV
Flextronix
GVB
HTM Personenvervoer NV
Martinair Holland N.V.
NDL

Physical Distribution Group
TNT Innight BV
vLm
Wim Bosman Expeditie B.V.

Chemie

Abbott BV
Avantium
BASF Nederland B.V.
Bayer B.V.
Boehringer Ingelheim BV
Du Pont de Nemours B.V.
Elementis Specialtie Netherlands BV
PQ Europe
SABIC Europe
Suiker Unie
Unilever
Vopak

In de aanloop naar de totstandkoming van de Industriebrief hebben wij gesproken met vertegenwoordigers van de volgende branche organisaties en bedrijven:

Nederlandse Vereniging Toelevering Bouw
Nedstaal
VNO Klankbordgroep Industrie
FME-CWM
Conga / MKB Infra
FHI- Federatie van Technologiebranches
Federatie Nederlandse Levensmiddelen Industrie (FNLI)
Bouwend Nederland
FNV Bondgenoten
Vereniging Nederlandse Chemische Industrie (VNCI)
Vereniging Van Nederlandse Houtondernemingen (VVNH)
ONRI, Brancheorganisatie van Nederlandse advies- en ingenieursbureaus
NXP
Nefarma
Koninklijke Metaalunie
FUJIFILM Manufacturing Europe B.V.
Centrale Bond van Meubelfabrikanten (CBM)
Koninklijke Vereniging van Nederlandse Papier- en kartonfabrieken (VNP)
Vereniging van Stelling Leveranciers (VSL)
CNV Bedrijvenbond
De Unie
Scheepsbouw Nederland (VNSI/HME)
Nederlandse Vereniging Algemene Toelevering (NEVAT)
Robotics Association Benelux (RAB)
Syntens
Stichting Industriebeleid en Communicatie (SIC)
Nederland Distributieland
MKB Nederland

Corus
EnergieNed
Federatie Nederlandse Rubber- en Kunststoffindustrie (NRK)
Uneto/VNI
ING Bank
Federatie Aandrijven & Automatiseren (FEDA)
Groep fabrieken van Machines voor de Voedings- en genotmiddelenindustrie (GMV)
Betonvereniging
Vereniging Golfkarton
Koninklijke Hibin